

Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції за різними юридичними напрямками

Проблеми правотворчості очима науковців

Частина III

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

www.lex-line.com.ua

Юридична лінія

9 лютого 2010 р.

**УКРАЇНА
Тернопіль
2010**

Проблеми правотворчості очима науковців: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Частина 3).-Тернопіль, 2010.-82с.

В роботі зібрані кращі доповіді з юридичних питань, які оприлюднені на інтернет-сторінці www.lex-line.com.ua.

Адреса оргкомітету:
46010, м. Тернопіль, а/с 1079
тел. 0979074970
E-mail: confer@ua.fm

Оргкомітет міжнародної науково-практичної інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язкове.

**ПЕРЕВАГИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ
АВТОРСЬКОГО ПРАВА НА КОМП'ЮТЕРНІ ПРОГРАМИ І БАЗИ
ДАНИХ**

*Безуглий Леонід Анатолійович
здобувач кафедри криминології та кримінально-виконавчого права
Київського національного університету внутрішніх справ*

1. Стаття 176 КК України (Порушення авторського права і суміжних прав) передбачає кримінальну відповідальність за незаконне відтворення, розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі. Кваліфікуючими ознаками даної статті є повторність, попередня змова групи осіб, матеріальна шкода у великому розмірі, вчинення злочину службовою особою з використанням службового становища, організованою групою, матеріальна шкода в особливо великому розмірі.

2. Комп'ютерна програма - набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах).

База даних (компіляція даних) - сукупність творів, даних або будь-якої іншої незалежної інформації у довільній формі, в тому числі - електронній, підбір і розташування складових частин якої та її упорядкування є результатом творчої праці, і складові частини якої є доступними індивідуально і можуть бути знайдені за допомогою спеціальної пошукової системи на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів.

3. Якщо використання цивільно-правових способів захисту від порушення авторського права на комп'ютерну програму і базу даних не дає результатів, можна притягнути порушників до кримінальної відповідальності. В авторському праві таку можливість тривалий час вважали крайнім заходом і майже не використовували, однак з появою нового Кримінального кодексу України (2001 р.) ситуація змінилася. Охорона авторських прав на зазначені об'єкти згодом здобула суттєвої підтримки. За порушення авторського права на комп'ютерну програму і базу даних сьогодні в Україні можна отримати до шести років позбавлення волі.

При цьому кримінальна відповідальність настає за умов, якщо: а) об'єкт авторського права, права на який були порушені, охороняється законом; б) злочинні дії були вчинені навмисно; в) порушення завдало матеріальної шкоди суб'єктові авторського права у значному, великому чи особливо великому розмірі.

На нашу думку переваги кримінального судочинства порівняно з процедурою цивільного в аналізованій сфері значні. Так, позивач у кримінальній справі не тільки не сплачує державного мита при поданні цивільного позову в кримінальній справі, але й може перекласти пошук доказів для обґрунтування пред'явлених до цивільного відповідача вимог на плечі представників державного обвинувачення. Також позивач отримує додаткові гарантії щодо забезпечення доказів, потрібних для обґрунтування його вимог. Навіть поза відповідними нормами Кримінального кодексу України, згідно з ч. 2 ст. 53 Закону України «Про авторське право і суміжні права», за наявності достатніх даних про вчинення порушення авторського права, за яке передбачена кримінальна відповідальність, орган дізнання, слідства чи суд зобов'язані вжити заходів для забезпечення розшуку й накладення арешту на предмети, які можуть бути контрафактними. Також арешту підлягають документи, рахунки й інші предмети, які можуть бути доказами вчинення протиправних дій. Такі заходи надають можливість забезпечити цілісність доказів до розгляду справи в суді. Навіть якщо кримінальна справа буде закрыта, її матеріали можуть бути долучені, якщо позивач вимагатиме розгляду справи в порядку цивільного судочинства, як докази до цивільного процесу.

ПРОБЛЕМИ ЕКСПЕРТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИ ЗЛОЧИННОМУ ПОРУШЕННІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА НА КОМП'ЮТЕРНІ ПРОГРАМИ І БАЗИ ДАНИХ

Безуглий Леонід Анатолійович

здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

Київського національного університету внутрішніх справ

1. При виявленні ознак про злочинні порушення авторського права на комп'ютерні програми і бази даних доцільно відразу після вилучення продукції з ознаками контрафактності провести попереднє дослідження з метою визначення ознак контрафактності. Таке дослідження з метою прискорення одержання його результатів варто проводити не по всім вилученим у порушника екземплярам програм для ЕОМ і базам даних, а лише по тому обсягу, який дозволяє встановити кількість екземплярів

програм для ЕОМ і баз даних з ознаками контрафактності, мінімально необхідне для порушення кримінальної справи. Залежно від вартості аналогічного легального екземпляра така кількість в кожному конкретному випадку буде різною.

2. По аналізованій категорії злочинів предметом експертних досліджень можуть бути продукція, яка носить контрафактний характер (програмний продукт, база даних) на будь-якому носії, а також упакування (коробки, jewel-box, slim-box та ін.), обгорткові ліцензії, реєстраційні картки, керівництва для користувачів, рекламні вкладиші й матеріали, використовувані для упакування та ін.

3. У ході огляду продукції з ознаками контрафактності слідчий повинен звертати увагу на: а) наявність на неробочій поверхні компакт-диску зображення високої якості, що характерно тільки для ліцензійних продуктів; б) присутність на неробочій поверхні логотипа (товарного знака) виробника продукту; в) наявність стандартного картонного (пластикового) упакування, яке має, як правило, якісне поліграфічне оформлення, з елементами захисту від підробки у вигляді мікропечатки, голограми; г) ліцензійні комп'ютерні програми записуються не більше однієї на кожному диску (цілком виключається запис на одному диску програм різних правовласників, якщо це комерційна версія); д) наявність, крім упакування, додатка до диска у вигляді посібника користувача й (або) ліцензійної угоди.

4. За низкою очевидних ознак, наприклад, відсутністю поліграфічного упакування, наявності декількох комп'ютерних програм на диску, виявлення при перегляді записів, які не відносяться до позначеної в назві програми, слідчий може відразу зробити припущення про те, що ця продукція є контрафактною. Таке припущення може підтвердитися після огляду отриманих у правовласника для порівняння оригінальних дисків, а також після вивчення відповідних документів, наприклад, договору про передачу прав на використання об'єкта авторського права, у якому визначається обсяг і спосіб передачі прав, строк, територія поширення, обсяг тиражу й т.ін. Але важливо не забувати про те, що треба досліджувати не тільки носій і документацію, але й самі програми, а точніше, їх зміст.

5. Рекомендується залучати до участі в слідчому огляді спеціаліста, яким може бути працівник підприємства, яке здійснює виробництво, поширення ліцензійної продукції, а також представник правовласника. При відсутності сумнівів у їх об'єктивності й компетентності, а також при наявності зазначених вище відмінностей досліджуваної продукції від оригінальної, слідчий може зробити цілком обґрунтований висновок про контрафактний характер вилученого програмного забезпечення. В інших випадках, а саме, коли ознаки контрафактності не настільки очевидні й у

слідчого виникають сумніву в оцінці предмета, необхідно в строгій відповідності з КПК України призначати експертизу.

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ ПІДРОБЛЕННЮ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ

Богачук Василь Степанович

здобувач кафедри кримінального процесу та криміналістики Академії адвокатури України

Сьогодні в Україні ситуація у сфері протидії підробленню грошей ускладнилась. Поглиблення кризових явищ в економіці та політиці нашого суспільства обумовило загальне зростання злочинності у цій сфері. У структурі підроблення грошей, поряд з кількісними показниками відбулися й якісні зміни: зросла організованість злочинців, їх професіоналізм, інтелектуальний рівень. Зустрічаються випадки поєднання підроблення грошей з наркобізнесом, терористичними актами та іншими транснаціональними злочинами.

Щорічне послаблення обмежувального режиму, інтеграція України в європейське та світове співтовариство певною мірою сприяли і розвитку підроблення грошей. Стає реальністю небезпека проникнення на територію нашої держави організованих злочинних структур, члени яких професійно займають підробленням грошей і їх поширенням.

Серед причин поширення підроблення грошей в Україні можна назвати такі: завезення до держави в останні роки значної кількості сучасної копіювальної техніки; відсутність в окремих касах установ, які здійснюють розрахунки готівкою, засобів виявлення підроблених грошей, або недосконалість таких засобів; низька ефективність митного контролю щодо виявлення підроблених грошових знаків; низька ефективність наявної у правоохоронних органів інформаційної системи, яка оперативно забезпечує відомостями про злочини вчинені в окремих областях та державі в цілому; не створення або невчасне створення слідчо-оперативних груп для реагування на обіг підроблених грошей з єдиним джерелом походження; застарілість наявних та відсутність сучасних методичних рекомендацій з виявлення, розкриття та розслідування підроблення грошей; недостатня підготовка працівників підрозділів по боротьбі з економічною злочинністю правоохоронних органів у сфері протидії підробленню грошей.

Ефективна протидія підробленню грошей повинна включати реалізацію таких заходів: розробка та введення в дію національної програми протидії підробленню грошей; щорічне зменшення обігу

готівкового грошей і широке запровадження електронних розрахунків; обов'язкова реєстрацію поліграфічної техніки, яка дає можливість робити високоякісні копії грошових знаків; заборона ввезення на територію держави поліграфічної техніки, не обладнаної захистом від копіювання грошей; розробка та запровадження стандартів контролюючого обладнання перевірки грошових знаків; створення в криміналістичній службі правоохоронних органів банку даних підроблених грошей з їх кодуванням відповідно міжнародним стандартам; проведення наукових досліджень з метою розробки експертної методики діагностування підроблених грошей, яка б надавала інформацію щодо устаткування на якому виготовлені підроблені гроші, визначала коло організацій, з таким устаткуванням, витратні матеріали тощо; розробка законодавчого акту, який би зобов'язував банки повідомляти про випадки виявлення ними фактів підроблення грошей; нормативне відрегулювання обміну інформацією про факти підроблення грошей між МВС, СБУ та Національним банком України.

АНАЛІЗ ПОШИРЕННЯ ФАЛЬШИВОМОНЕТНИЦТВА В УКРАЇНІ В ПЕРІОД ВВЕДЕННЯ В ОБІГ УКРАЇНСЬКОЇ ГРИВНІ (1995-1997 РОКИ)

Богачук Василь Степанович

*здобувач кафедри кримінального процесу та криміналістики Академії
адвокатури України*

Мацішин В'ячеслав Станіславович

*начальник лабораторії Київського національного університету
внутрішніх справ*

Починаючи з 1995 року, на території України відбулося зростання збуту фальшивих купонів Національного Банку України, іноземної валюти: виявлено та вилучено майже 64 тис. штук фальшивих українських купонів (у 15 разів більше ніж у 1994 році) на суму понад 1 млрд. карбованців, більше 2 тис. штук фальшивих банкнот Російської Федерації (на рівні 1994 року) на суму 85,5 млн. рублів, 1,6 тис. фальшивих банкнот США (у 2,5 рази більше ніж у 1994 році на суму 150 тис. доларів, а також 77 штук фальшивих банкнот Німеччини (у 6 разів більше ніж у 1994 році) на суму 19,4 тис. марок.

Серед виявлених у 1995 році фальшивих українських карбованців значну частину становили карбованці виготовлені друкарським способом – 100000 крб. («Ровенський», «Львівський» та інші варіанти), 500000 крб. («Одеський-1» варіант). Враховуючи досить високий поліграфічний

рівень вказаних фальшивок, не виключалась можливість їх ввезення на територію України із-за кордону.

Тенденції розвитку фальшивомонетництва та оперативні дані, за аналізований період свідчать, що найбільшу загрозу для грошово-кредитної системи України у 1995 році становили фальшивки виготовлені друкарським способом з використанням високопродуктивного поліграфічного обладнання. Так, 80% вилучених в Україні доларів США були виготовлені способом офсетного друку. І хоча більша частина вилучених з грошового обігу фальшивих карбованців виготовлена за допомогою сучасної кольорової копіювальної техніки, все частіше зустрічалися варіанти фальшивок виконаних на високому поліграфічному рівні з використанням друкарського обладнання та матеріалів, у тому числі зарубіжного виробництва. На підтвердження цієї тенденції можна навести факти постійного вилучення з обігу фальшивок номіналом 100 000 крб., так званого «рівненського» варіанту, виявлення в Одесі у червні 1995 року при митному догляді у морському порту «Одеса» 49 334 шт. фальшивих купонів номіналом 500 000 крб. та наприкінці 1995 року у Івано-Франківській області 2 380 шт. фальшивок номіналом 1 000 000 крб.

Аналіз поширення фальшивок у регіонах держави у 1995 році дозволяє стверджувати, що більша частина фальшивих купоно-карбованців завозилася до України з інших держав. Міжнародний досвід свідчить, що виготовленням та збутом фальшивих грошей займаються, як правило, організовані злочинні групи, діяльність яких не обмежується територією однієї країни. Простежувався тісний зв'язок між виготовленням підроблених грошових знаків, контрабандою наркотиків і тероризмом.

Тенденція постійного вистежування фальшивомонетниками «найбільш вагомих» номіналів карбованця та продемонстровані можливості щодо їх підробки, давали підстави (у 1995 році), стверджувати, що злочинний світ вів підготовку до введення майбутньої національної валюти – гривни.

На протязі 1995 року на території України виявлено та вилучено 1610 фальшивих банкнот США на суму 156 154 долара, серед яких номіналом: 100 дол. – 1 498 шт., 50 дол. – 99 шт., 20 дол. – 44 шт., 10 дол. – 26 шт., 5 дол. – 7 шт., 1 дол. – 2 шт.

Із загальної кількості вилучених банкнот близько 80% виготовлені способом офсетного друку з використанням поліграфічного обладнання.

На протязі 1995 року у порівнянні з попередніми роками значно почастишали випадки затримання правоохоронними органами України осіб, які намагалися збути долари США різних номіналів з явними ознаками підробки. Як правило, це виготовлення банкнот вартістю у 10, 20, 50 та 100 доларів шляхом наклеювання додаткових цифр та інших

реквізитів на банкноти вартістю в 1, 5 та 10 доларів. У 1995 році таких підробок виявлено 107 банкнот на суму 8 690 доларів США. Збувальниками таких підробок були, як правило, самі виготовлювачі.

Збут фальшивих грошей продовжував залишатися на високому рівні протягом 1996 року: припинено надходження до грошового обігу та вилучено на території держави майже 29 тис. штук фальшивих купонів Національного банку України на суму понад 23 млрд. карбованців (з них 7,5 відсотків безпосередньо у ході проведення грошової реформи та подальшої інвентаризації купонів), майже 1 тис. штук банкнот Російської Федерації на суму близько 45 млн. рублів, 1,3 тис. штук банкнот США на суму 110 тис. доларів, майже 1 тис. штук банкнот Німеччини на суму 80 тис. марок. Серед фальшивок домінували найвищі номінали купюр Національного банку України (500 000, 100 000, наприкінці року 1 000 000 крб.), а також банкноти США номіналом 100 доларів.

У ці роки в Україні найбільша частка підробленої іноземної валюти припадає, як і у інших країнах на долари США. Серед них – 60% купюри вартістю 100 доларів; купюри вартістю 50 – 14 %; купюри вартістю 10 доларів – 4%, купюри вартістю 5 та 1 долар – 4%.

Серед підроблених марок Німеччини найчастіше із обігу вилучаються купюри вартістю 100 та 200 марок, фінські марки – купюри по 10 і 50 марок, російські рублі – 1000, 5000, 10 000 та 500 00 рублів, англійських фунтів стерлінгів – 10 та 50.

З початку обігу нової національної валюти зареєстровані непоодинокі факти виявлення та збуту фальшивих і підроблених гривен. Вилучено майже 500 банкнот фальшивок на суму понад 19 тис. гривен.

Завдяки заходам, що вживалися, понад 80 відсотків фальшивих грошей вилучено на шляху до торговельної мережі та банківських установ, тобто безпосередньо у фальшивомонетників. Таким чином, попереджено введення у обіг фальшивок на суму, що становить в перерахунку на національну валюту більше 300 тис. гривен. За фактами збуту та виготовлення фальшивих грошей порушено 2813 кримінальних справ, до суду направлено – 266. Притягнуто до кримінальної відповідальності 207 осіб, з яких 24 входили до складу організованих злочинних міжрегіональних угруповань. Тільки за один 1996 рік, припинено діяльність 81 злочинної групи, до складу яких входило майже 200 осіб, 198 з яких притягнуто до кримінальної відповідальності. Припинено діяльність 9 підпільних майстерень, обладнаних копіювально-множильною та комп'ютерною технікою, у тому числі трьох по виготовленню фальшивих гривень.

За результатами криміналістичних досліджень на протязі 1995-1996 років на території України зафіксовано збут більше 20 варіантів фальшивих купонів номіналом 100, 200, 500 тис. та 1 млн. карбованців,

серед яких шість виконані друкарським способом, а інші з використанням комп'ютерної та копіювально-множильної техніки. Більше 80 відсотків вилучених в Україні доларів США виготовлені за допомогою друкарського обладнання.

За аналізований період фальшивих гривен, виконаних на високому поліграфічному рівні з використанням друкарського обладнання та матеріалів виявлено не було. Як і не було зафіксованого жодного факту збуту фальшивих цінних паперів (ймовірно через низький рівень фондового ринку).

Аналіз поширення фальшивок по регіонах України та наявність оперативної інформації дозволяли припустити, що у 1995-1996 роках більша частина фальшивих грошей завозилася до України з Польщі, Російської Федерації, Румунії, Туреччини та інших держав. Існував тісний зв'язок між фальшивомонетництвом з одного боку та контрабандою й збутом наркотиків, крадених автомобілів з іншого. Досить часто, при розслідуванні фактів збуту підроблених доларів США на території України, встановлювалась причетність до цього громадян Близького Сходу, зокрема Сирії, Лівану, Ізраїлю.

У наступному 1997 році органами внутрішніх справ України зареєстровано 4440 фактів виготовлення або збуту підроблених грошей. В тому числі у банках, торгових точках, ринках, інших торговельних установах та громадян виявлено 3200 фактів. Безпосередньо у збувальників – 1240 фактів.

За 1997 рік з обігу вилучено підроблених грошей на загальну суму 263 118 гривен. Кількість фальшивих гривен складала 13 750 штук з яких номіналом: 1 гр. – 555 шт., 2 гр. – 474 шт., 5 гр. – 1698 шт., 10 гр. – 5866 шт., 20 гр. – 2503 шт., 50 гр. – 2428 шт., 100 гр. – 230 шт., 50 коп. – 10 шт.

Одночасно з виявленням підробленої національної валюти на території України продовжували мати місце виготовлення та збут фальшивої іноземної валюти. У 1997 році з ознаками підробки із обігу вилучено: доларів США на суму 171 095, серед яких номіналом: 1 дол. – 2154 шт., 5 дол. – 5 шт., 10 дол. – 57 шт., 20 дол. – 148 шт., 50 дол. – 417 шт., 100 – 1472 шт.; марок Німеччини на суму 7400, серед яких номіналом: 50 мар. – 2 шт., 100 мар. – 27 шт., 200 мар. – 13 шт., 500 мар. – 4 шт.; рублів Російської Федерації на суму 5 911 000, серед яких номіналом 1000 руб. – 1 шт., 5000 руб. – 20 шт., 10000 руб. – 6 шт., 50000 руб. – 29 шт., 100000 руб. – 43 шт.

Таким чином, за 1997 рік в Україні найбільше вилучалося підробок гривен України номіналом – 10, 20 та 50; доларів США номіналом – 1, 50, 100; марок Німеччини номіналом – 100, 200; рублів Російської Федерації номіналом – 5000, 50000, 100000.

Для розслідування і профілактики фальшування грошей у Центрі криміналістичних досліджень при Експертно-криміналістичному управлінні МВС України у відповідності до «Інструкції щодо формування та використання криміналістичних обліків Центру криміналістичних досліджень МВС України», яка затверджена наказом МВС України № 190 від 14 січня 1994 року, було створено централізовані обліки підроблених грошей та документів, що вилучаються в Україні. Картотеки та колекції підроблених грошей поповнюються за рахунок надходження інформації з експертно-криміналістичних підрозділів.

У зв'язку із значним збільшенням об'єму надходжень фальшивих грошових знаків і для своєчасного інформування слідчих у грудні 1996 року співробітниками Центру криміналістичних досліджень була створена автоматизована інформаційно-пошукова програма підроблених грошей Національного банку України, яка дозволила систематизувати постановку на облік і забезпечити пошук необхідної інформації у найкоротші строки.

За 1997 рік експертами відділу досліджень документів і грошей було зроблено 1851 перевірку. Це дозволило об'єднати підроблені банкноти за ознаками їх виготовлення. Було встановлено 168 джерел надходження іноземної валюти та 817 об'єднань гривні (33 варіанти).

Ця інформація направлялася до слідчих, ГУ ДСБЕЗ МВС України, Національного бюро Інтерполу в Україні.

Слід зазначити, що встановлений порядок роботи ЕКУ МВС України по створенню та функціонуванню колекцій підроблених грошових знаків за зазначений період показав свої позитивні результати, однак на цьому шляху виникали та й виникають по нині певні проблеми, зокрема: а) з окремих криміналістичних підрозділів інформація до ЕКЦ України про вилучення підроблених грошових знаків не надходила зовсім або надходила не у повному обсязі, хоча статистичні звіти свідчили про порушення кримінальних справ за такими фактами; б) з окремих областей у бланках форми № 2 не завжди вказувалася необхідна інформація: фабула, номер кримінальної справи, помилково вказувався спосіб друку тощо, внаслідок чого практично неможливо було об'єднати кримінальні справи; в) інспектування окремих підрозділів свідчило, що співробітники експертних, оперативних та слідчих підрозділів не знають порядку формування обліків підроблених грошей та їх можливостей у розслідуванні та розкритті фальшивомонетництва.

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ МОДЕЛЮВАННЯ ЗЛОЧИНЦЯ ПРИ РОЗКРИТТІ І РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ

Герасимов Роман Рязяпович

ад'юнкт кафедри криміналістики Київського національного університету внутрішніх справ

З позиції сучасного наукознавства метод моделювання внутрішньо притаманний науковому пізнанню. Не випадково, наукові коріння цього методу (проведення аналогії між предметами, створення їх зменшених копій, встановлення подібності процесів, уявний експеримент) сягають сивої давнини.

Поняття «аналог», «аналогія», «подібність» використовували у своїх працях античні вчені: Евклід (3 ст. до н.д.) визначив аналогію як подібність відношення між числами, найвідоміші учні Сократа - Платон та Аристотель (1 ст. до н.д), проводили не тільки кількісні, але й якісні аналогії. В ролі аналога виступали реально існуючі в природі тіла у всесвітньому масштабі: від мікро – макрокосмосу до атмосферних течій, землетрусів та скупчення тіл. Так, один з засновників античної атомістики Демокрит проводив аналогію між порошинками у повітрі та атомами. Давньогрецький географ Старбон на підставі аналогії між диханням живої істоти й станом земної кори першим зробив висновок про її рухомість. Реформатор античної медицини, матеріаліст Гіппократ, досліджуючи око людини, використовував для своєї досліджень око бика.

Процес розвитку моделювання, як методу пізнання, неподільний від розвитку науки. Практично в усіх науках про природу (органічну та неорганічну) та суспільство, побудова й використання моделей є ефективним засобом пізнання.

Іноді, реальні об'єкти та процеси бувають дуже багатограними й складними для дослідження, тому найкращим методом дослідження є побудова їх моделей, яка відтворює певну грань об'єкту пізнання і через те є набагато простішою для дослідження.

Виходячи з вищевказаного, моделювання в структурі сучасного наукового знання розглядається як один з методів пізнання та відображення дійсності, який сприяє розкриттю закономірностей природи й суспільства. Цей ефективний метод пізнання використовується різними науками та галузями знань, і якщо раніше існувала думка про те, що місце моделювання лише технічні та природничі науки, то тепер використання цього методу в суспільних науках вважається доцільним і перспективним.

Особливо слід зазначити, що проникнення моделювання в науки юридичного циклу в гносеологічному аспекті варто розглядати як об'єктивний і закономірний процес подальшого розвитку їх методології.

Найбільше поширення цей метод отримав у сфері кримінального судочинства, особливо для виконання різноманітних криміналістичних завдань.

Необхідно зазначити, що одним з шляхів проникнення знань інших наук у криміналістику, а також практику розкриття та розслідування злочинів полягає в тому, що такі відомості зазнають у рамках окремих криміналістичних теорій істотні перетворення, і отримують принципово іншу спрямованість. Саме цей шлях, на нашу думку, має невикористані резерви. У цьому плані істотним є посилення зв'язку криміналістики з суспільними науками, в першу чергу з філософією, логікою, психологією, етикою, наукою управління тощо. Незважаючи на всю очевидність і актуальність такого зв'язку, він до теперішнього часу носить переважно окремий і локальний характер. Разом з тим, сучасний рівень розвитку так званих «міжнаукових теоретичних інтеграторів» дозволяє підсилити поєднання криміналістики з цими науками за рахунок створення в рамках криміналістики окремих інтеграційних теорій типу «теорії прийняття криміналістичних рішень», «теорії криміналістичного моделювання», «теорії кримінальної (злочинної) і криміналістичної діяльності», «теорії виникнення інформації про злочин і його учасників», «криміналістичної теорії спілкування», «теорію пізнавальної діяльності слідчого».

Зростання ролі моделювання під час наукового пізнання можна пов'язати з внутрішньою логікою розвитку методології конкретної науки, необхідністю в більшості випадків опосередкованого пізнання об'єктивної реальності. У цьому плані можна констатувати, що поява і розвиток моделювання викликана переходом сучасних наук з описово-емпіричного рівня на рівень абстрактно-теоретичний.

Однак, у міру зростання зацікавленості науковців моделюванням як ефективним засобом пізнання, намітилась низка як теоретичних, так і практичних проблем, які вимагають їх постановки, осмислення та розв'язання відповідно до сучасних наукових позицій.

У слідчій та судовій практиці моделювання відоме давно. Перші рекомендації з використання моделювання містяться вже в роботах засновника криміналістики Г. Гроса, а також у працях засновників радянської криміналістики В. Громова та І. Якімова. Ці автори, не використовуючи безпосередньо термінів «модель», «моделювання», рекомендували слідчим відтворювати під час розслідування злочинів уявну картину події і використовувати її для пошуку злочинців, тим самим висловлювали окремі положення ідеального моделювання.

Окремі сторони методу моделювання в криміналістиці почали активно висвітлювати у 70-80-х роках ХХ століття такі науковці як Л.Є. Ароцкер, Р.С. Белкін, А.І. Вінберг, Г.О. Густов, А.В. Дулова, О.О. Ейсман, В.Я. Колдін, В.О. Коновалова, В.В. Куванов, О.О. Леві,

В.К. Лисиченко, І.М. Лузгін, О.Р. Ратінов, М.В. Салтевський, С.І. Тихенко, М.М. Хлинцов, Я.Г. Ципарський, С.А. Шейфер, М.О. Якубович та інші.

Відповідно з цим у криміналістиці визначались напрями досліджень щодо проблем моделювання: 1) математичне та кібернетичне моделювання (Г.Л. Грановський, Р.М. Ланцман, В.Я. Пошкявічус, М.О. Селіванов); 2) техніко-криміналістичне моделювання під час роботи з матеріальними слідами (Є.І. Зуєв, В.Є. Капітонов, В.Я. Колдін, О.О. Леві, М.О. Селіванов); 3) моделювання зовнішності людини (Л.З. Кірсанов, О.М. Зінін, В.О. Снетков); 4) загально-методологічні та процесуально-тактичні проблеми моделювання (О.Ф. Аубакіров, А.І. Вінберг, Г.А. Густов, А.В. Дулов, В.О. Жбанков, Г.О. Зорін, І.М. Лузгін).

Для виконання завдань судової експертизи до методу моделювання, зокрема, під час провадження криміналістичних, автотехнічних та інших видів експертиз зверталися: Л.Є. Ароцкер, Г.Л. Грановський, Л.Г. Еджубов, Р.Є. Ельбур, З.І. Кірсанов, О.М. Компанієць, В.О. Коновалова, В.В. Куванов, Р.М. Ланцман, С.О. Литинський, В.С. Мітричев, Т.М. Орлова, М.С. Полевой, М.Я. Сегай, В.М. Саморковський, М.О. Селіванов та інші науковці.

Однак, незважаючи на те, що питання про використання моделювання у сфері кримінального судочинства стали предметом для обговорення на сторінках криміналістичної літератури, багато теоретичних проблем моделювання залишились не висвітленими й до теперішнього часу. Так, наприклад, як підкреслював І.М. Лузгін, навіть сам термін «криміналістичне моделювання» не завоював загальноприйнятого визнання.

Таким чином, процес інтеграції наукового знання виражає внутрішню логіку розвитку криміналістики, є проявом розкритої дослідниками ще минулих століть закономірності руху всього людського пізнання від безпосереднього спостереження предмету, який вивчається, до його аналізу, а потім - до створення моделі досліджуваного предмету. Історія розвитку науки криміналістики свідчить, що міждисциплінарна інтеграція має як об'єктивно-реальні, так і гносеологічні підстави для впровадження методу моделювання в практику розкриття і розслідування злочинів.

ОСОБЛИВОСТІ СЛІДЧОГО ОГЛЯДУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ПІДРОБЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ, ПЕЧАТОК, ШТАМПІВ, БЛАНКІВ ТА ЇХ ЗБУТУ

Дубець Оксана Степанівна

здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету внутрішніх справ

Вивчення слідчої й судової практики по кримінальних справах про підроблення документів, печаток, штампів, бланків та їх збуту, показує, що в ході їх розслідування проводяться такі види слідчих оглядів: а) огляд місця події, приміщення або ділянки місцевості, яка є місцем вчинення злочину; б) огляд місця події, автотранспорту, ділянки місцевості або приміщення, які не є місцем вчинення злочину; в) огляд різноманітних документів, приєднаних до справи в якості речових доказів; г) огляд предметів, так чи інакше пов'язаних з підробленням документів і приєднаних до справи в якості речових доказів.

Найбільш поширеним при розслідуванні підроблення документів, печаток, штампів, бланків та їх збуту є огляд предметів і документів. Такий огляд носить характер самостійної слідчої дії в тих випадках, коли виявлені об'єкти не були оглянуті в ході проведення іншої слідчої дії, або коли предмети й документи були витребувані слідчим у процесі розслідування або були надані йому іншими учасниками досудового слідства.

Огляд документів починається із встановлення таких обставин: а) наскільки правильно відображені в документах, що оглядаються, обставини, які вже встановлені в ході проведення розслідування; б) чи правильно відображені в документах факти, які мають загальнодоступне поширення; в) ким, коли і за яких умов був складений документ, яка система облікової нумерації документів, які видаються; г) хто мав доступ до документа; д) законність видачі документа й дотримання правил його оформлення; е) наявність змін у документі, внесених після його складання, ким, з якою метою вони внесені і який порядок внесення таких змін до документу.

Після з'ясування вказаних обставин, при позитивному рішенні питання про приєднання документа до матеріалів справи фіксується місце його виявлення, стан, індивідуалізуючі ознаки документа й інші обставини.

Якщо дозволяють умови, то виявлений документ може бути досліджений з використанням не руйнівних криміналістичних методів на предмет визначення способу його виготовлення або підробки, а також використаного при цьому устаткування. Такі дослідження дозволяють

провести цілеспрямований відбір виявлених документів, встановити зв'язок з розслідуваною подією й особами, які до цього причетні.

При проведенні огляду місця події по справах про підроблення документів, печаток, штампів, бланків та їх збуту можуть бути виявлені й вилучені такі сліди злочину: а) документи, які належать злочинцеві, викинуті при спробі втекти з місця події, підроблені документи й придбані при їх використанні матеріальні цінності тощо; б) документи зі слідами рук; в) копії документів, підроблені документи, виготовлені як при підготовці до злочину, так і в процесі укладання угод; г) матеріали, речовини, апаратура, технічні засоби й пристосування використовувані для їх підробки, чорнові записи, кліше, друковані форми, фото-, відеоапаратура; д) інформація, яка міститься в електронному виді, і засоби її фіксації й передачі.

СПРОЩЕНИЙ ПОРЯДОК СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Загурський Олександр Богданович

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права

*Юридичного інституту Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника*

На даному етапі реформування кримінально-процесуального законодавства з метою недопущення порушень прав і законних інтересів учасників кримінального судочинства постає питання стосовно зміни регламентації скороченого порядку судового розгляду з тим, щоб, не покидаючи головної переваги – процесуальної економії, уникнути негативних наслідків його застосування.

Окреслені вище проблемні питання можуть бути вирішені одним з шляхів: або шляхом визнання недоцільності такої диференціації форми кримінального процесу та виключення з КПК України норм, які закріплюють можливість застосування спрощеного судового розгляду кримінальних справ, або шляхом приведення цих норм у відповідність до положень Конституції України та інших норм КПК України.

У зв'язку з цим, М.В. Джига та С. М. Стахівський вважають, що застосування спрощеного порядку провадження у кримінальних справах буде доцільним у практичному плані, якщо воно:

- сприятиме зміцненню законності в державі;
- скорочуватиме час з моменту вчинення злочину до застосування покарання до винного;

- повністю забезпечуватиме реалізацію прав і обов'язків особам, що беруть в ньому участь;
- не порушуватиме єдності порядку кримінального судочинства;
- буде спрямоване на вирішення завдань, що стоять перед органами, які ведуть боротьбу зі злочинністю [1, с. 137].

На думку В. Стулова та В. Щолкіна, спрощений порядок судового розгляду варто не застосовувати:

- 1) у справах щодо неповнолітніх та осіб, які через свої фізичні чи психічні вади, похилий вік повною мірою не можуть реалізувати своє право на захист від обвинувачення;
- 2) у разі, коли санкції передбачають застосування покарання у вигляді довічного ув'язнення;
- 3) у справах, де матеріали щодо однієї або декількох осіб, які заперечують свою вину, виділені в окреме провадження;
- 4) у справах, матеріали досудового слідства яких містять дані про можливість застосування до підозрюваних, обвинувачених чи підсудних не процесуальних заходів впливу [2, с. 68].

Проте, з такими пропозиціями можна погодитися лише частково. На нашу думку, похилий вік не може бути підставою для заборони застосування скороченого порядку судового розгляду, а лише фізичні чи психічні вади. До того ж, суд повинен провести повний судовий розгляд, якщо у нього виникли хоча б якісь сумніви щодо можливості підсудних самостійно реалізувати свої права.

Відносно пропозиції щодо заборони скороченого судового розгляду у справах про злочини, за вчинення яких передбачається засудження до довічного позбавлення волі, то, на нашу думку, доцільніше розширити коло кримінальних справ (у всіх справах по обвинуваченню у вчиненню тяжких і особливо тяжких злочинів), на які поширюється заборона проведення спрощеного порядку судового розгляду. Це пояснюється тим, що дані злочини завдають найбільшої шкоди інтересам держави і громадян, а тому є особлива зацікавленість держави і суспільства у встановленні особи, яка вчинила злочин та її справедливому покаранню.

В.Л. Льовкін пропонує заборонити проведення скороченого судового слідства у випадках, коли в матеріалах досудового слідства є дані про застосування до підозрюваних, обвинувачених, підсудних не процесуальних заходів впливу, а не про "можливість" їх застосування [3, с. 89].

Л. Сокира також пропонує не застосовувати спрощений порядок судового розгляду, якщо в матеріалах є докази, які ставлять під сумнів кваліфікацію діяння підсудного, правильність встановлення обставин, що підлягають доказуванню, та якщо в справі є докази, здобуті незаконним шляхом [4, с. 37].

На нашу думку, насамперед, суд повинен обов'язково перевірити відповідність зізнання об'єктивним обставинам справи, в яких закріплені найважливіші докази. Варто було б обмежити коло справ, в яких можна застосувати спрощений порядок судового розгляду, а саме – заборонити скорочення судового слідства:

- 1) при обвинуваченні у вчиненні тяжких і особливо тяжких злочинів;
- 2) у справах, де матеріали щодо однієї або декількох осіб, які заперечують свою вину, виділені в окреме провадження;
- 3) у справах щодо неповнолітніх підсудних та осіб, які через свої фізичні вади не можуть повною мірою реалізувати свої процесуальні права;
- 4) у всіх інших випадках, коли у суду виникає сумнів у добровільності та істинності позиції обвинувачення.

На думку А.В. Победкіна, "диференціація кримінального судочинства потрібна швидше за рахунок скорочення, спрощення досудового провадження і лише з окремих видів злочинів" [5, с. 63]. Більше того, В.М. Лобойко вважає, що "спрощення у провадженні судового слідства, яке полягає обмеженні дослідження доказів у справі, у кримінальному процесі змішаної форми за умови, коли Україна лише будує правову державу, призведе до загрози наближення форми процесу не до змагальної, а навпаки, до інквізиційної, за якої суд може перетворитися на "штампувальника" обвинувачень, висунутих органами досудового слідства і прокуратури" [6, с. 250].

Таким чином, на нашу думку, доцільно надати право ініціювати застосування спрощеного порядку судового розгляду кримінальних справ підсудному та його захиснику, оскільки, це, по-перше, сприятиме подальшій реалізації принципу змагальності, з позицій якого суд повинен бути пасивним у доказуванні, а по-друге, служитиме додатковою гарантією забезпечення та захисту прав і законних інтересів підсудного.

Література:

1. Джига М.В., Баулін О.В., Лук'янець С.І., Стахівський С.М. Проведення дізнання в Україні: Навч.-практ. посібник. – К.: Тип. МВС України, 1999. – 156 с.
2. Щолкін В., Стулов О. Визнання вини підсудним як спосіб спрощення кримінального процесу: "за" і "проти" // Вісник прокуратури. – 2002. – № 11. – С. 66-70.
3. Льовкін В.Л. Зізнання обвинуваченого у вчиненні злочину і спрощений порядок судового розгляду // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2004. – № 6. – С. 84-91.
4. Сокира Л. Скорочений порядок судового розгляду кримінальних справ // Вісник прокуратури. – 2002. – № 4. – С. 35-39.

5. Победкин А.В. Некоторые вопросы собирания доказательств по новому уголовно-процессуальному законодательству России // Государство и право. – 2003. – № 1. – С. 57-64.

6. Лобойко В.М. Допустимість спрощення порядку судового розгляду справи у кримінальному процесі змішаної форми // Судова реформа в Україні: проблеми і перспективи. Матеріали науково-практичної конференції 18-19 квітня 2002 р., м. Харків / ред. кол.; В.В. Сташис (гол. ред.) та ін. – К.-Х.: Юрінком Інтер, 2002. – 2002. – С. 248-250.

СПІВУЧАСТЬ У ЗЛОЧИНАХ, ВЧИНЕНИХ ЗА ПОПЕРЕДНЬОЮ ЗМОВОЮ

Ігнат'єва Анастасія Ігорівна

студентка Київського національного університету імені Тараса

Шевченка

У кримінальній практиці досить часто трапляються випадки, коли в одному злочині беруть участь дві або більше особи, які діють узгоджено і спрямовують свої сили на досягнення єдиного результату. У таких випадках виникає питання про співучасть у злочині.

Відповідно до ст. 26 КК України, співучасть у злочині є умисна спільна участь декількох суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину[2].

Закон (ст. 28 КК) передбачає чотири види злочинних спільнот: 1) група без попередньої змови; 2) група з попередньою змовою; 3) організовані група; 4) злочинна організація. Критеріями такої диференціації групової злочинної діяльності виступають наявність і зміст попередньої змови, кількість учасників та ступінь їх зорганізованості [2].

Група осіб без попередньої змови – це два або більше виконавців, які утворили групу для спільного вчинення злочину без попередньої домовленості між собою про це (ч. 1 ст. 28 КК) [2].

Відсутність попередньої змови означає, що виконавці злочину до початку виконання об'єктивної сторони складу злочину не домовлялися про його вчинення, про спільність своїх дій, розподіл ролей тощо. Для цієї групи характерне спонтанне, ситуативне об'єднання зусиль виконавців для досягнення загального злочинного результату безпосередньо перед його вчиненням або в процесі його вчинення. Учасники такої групи можуть бути незнайомими між собою. Діючи як співвиконавці, вони можуть разом розпочинати виконання об'єктивної сторони злочину або долучатися до злочину, вчинення якого іншим співвиконавцем уже розпочалося, але ще не закінчилося. Дії таких осіб мають бути

погодженими стосовно об'єкта та об'єктивної сторони злочину, і ці особи повинні усвідомлювати, що діють спільно для досягнення єдиного злочинного результату. При цьому члени такої групи можуть застосовувати різні засоби й знаряддя злочину, діяти стосовно кількох потерпілих одночасно.

Відсутність попередньої змови не виключає можливості змови між членами такої групи під час виконання ними об'єктивної сторони злочину. Безпосередньо вчинюючи злочин, вони можуть домовлятися при цьому про характер спільних дій, розподіляти ролі, узгоджувати свою подальшу (у т. ч. посткримінальну) поведінку тощо [4, с. 99].

Вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб означає спільне вчинення цього злочину декількома (двома і більше) суб'єктами злочину, які заздалегідь домовились про спільне його вчинення (ч. 2 ст. 28 КК) [2].

Домовитись про спільне вчинення злочину заздалегідь – означає дійти згоди щодо його вчинення до початку виконання його об'єктивної сторони. Таким чином, ця домовленість можлива на стадії готування злочину, а також у процесі замаху на злочин. Вона повинна стосуватися спільності вчинення злочину (узгодження об'єкта злочину, його характеру, місця, часу, способу вчинення, змісту виконуваних функцій тощо). Така домовленість може відбутися у будь-якій формі – усній, письмовій, за допомогою конклюдентних дій тощо [4, с. 99–100].

Хоча вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб як форма співучасті є традиційною для вітчизняного кримінального права, у її тлумаченні як у теорії, так і у правозастосовчій діяльності, немає повної однастайності. Ця проблема не знята із закріпленням у новому КК України визначення даної форми спільного вчинення злочину. Залишаються, зокрема, нез'ясованими питання про види співучасників, які можуть брати участь у спільному вчиненні злочину, про характер виконуваних ними функцій, про співвідношення даної форми спільного вчинення злочину із іншими, передбаченими у ст. 28 КК України.

Спірним у теорії є питання щодо характеру ролей, які можуть виконуватися співучасниками у даній формі співучасті. З цього приводу висловлено декілька різних думок: одні автори вважають, що у групі осіб за попередньою змовою можливе лише співвиконавство; інші – у цій групі можливий і розподіл ролей [5].

У п. 24 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 10 від 6 листопада 2009 р. «Про судову практику у справах про злочини проти власності» зазначено, що злочин вважається вчиненим за попередньою змовою групою осіб у разі його вчинення декількома (двома і більше) суб'єктами цього злочину, які заздалегідь домовилися про його спільне вчинення. Учасники вчинення злочину групою осіб діють узгоджено, зі

спільним умислом, і кожен із них безпосередньо виконує діяння, що повністю чи частково утворює об'єктивну сторону складу злочину. При цьому можливий розподіл функцій, за якого кожен співучасник виконує певну роль у вчиненні злочину [3].

Таким чином, учасники вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою діють як співвиконавці. При цьому можливий технічний розподіл ролей між співучасниками, кожен з яких виконуватиме певні функції. Так, з урахуванням конкретних обставин справи та змісту спільного умислу осіб, що вчиняють вбивство за попередньою змовою, до таких дій можуть бути віднесені передача іншому співучасникові зброї безпосередньо при вчиненні вбивства, подолання опору потерпілого або приведення його у безпорадний стан з метою полегшити заповідання йому смерті іншим виконавцем тощо [4, с. 100].

Отже, основною відмінністю між злочинами, вчиненими групою осіб та злочинами, вчиненими групою осіб за попередньою змовою, є наявність попередньої домовленості між співучасниками. Така домовленість підвищує суспільну небезпеку вчинюваного злочину, адже зростає можливість доведення його до логічного завершення, підвищуються шанси винних приховати знаряддя і сліди злочину, а також предмети, здобуті злочинним шляхом. У винних з'являється більше можливостей ухилитися від відповідальності, приховатися від слідства, завадити йому.

Звідси, така форма співучасті, як вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою, має підвищену суспільну небезпеку порівняно із вчиненням злочину групою осіб. При цій формі співучасті: по-перше, посилюється реальна загроза об'єкту, що охороняється; по-друге, створюються умови для вчинення злочину протягом відносно тривалого періоду часу і спричинення значної шкоди; по-третє, ускладнюється пошук злочинців і попередження їх подальшої злочинної діяльності. Вчинення злочину за попередньою змовою, за наявності названих специфічних ознак, є своєрідною передумовою для виникнення стійких злочинних об'єднань, що отримали у науці назву організованих злочинних угруповань.

Джерела:

1. Конституція України: прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. Станом на 1 лют. 2009 р.: (відповідає офіц. текстові). – К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2009. – 188 с.

3. Про судову практику у справах про злочини проти власності: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 № 10 // [електронний ресурс] – Режим доступу: [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).

4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / За ред. М.І.Мельника, М.І. Хавронюка. – К.: Каннон, А.С.К., 2001. – 1104 с.

5. Ткаченко В. Вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб як форма співучасті. // Право України. – 2007. – № 6. – С. 115–118.

ТАКТИЧНА ОПЕРАЦІЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ АВТОТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ

Карабанов Дмитро Олександрович

здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету внутрішніх справ

Термін «операція» запозичений ученими-криміналістами з військової термінології й спочатку, досить плідно використовувався в теорії та практиці оперативно-розшукової діяльності. Так, І.М. Лузгін, одним з перших, запропонував назвати «операцією» систему оперативно-розшукових заходів. У одній із своїх монографій він зазначав, що операція є складним комплексом оперативно-тактичних і розшукових заходів, спрямованих на виявлення та затримання злочинця, пошук викраденого майна; вона проводиться оперативними підрозділами правоохоронних органів без участі слідчого (Лузгін І.М., 1973 р.).

У Тлумачному словнику української мови за редакцією В.Т. Бусела операція визначається як «сукупність бойових дій, підпорядкованих єдиній меті, єдиному завданню». Якщо в даному визначенні слово «бойові» замінити виразом «слідчих дій, оперативно-розшукових заходів та організаційних дій», то ми одержимо спрощене визначення поняття «тактична операція».

Таке запозичення, на нашу думку, є цілком необхідним, тому що в діяльності з виявлення, розкриття і розслідування злочинів все більшого значення почали отримувати не розрізнені дії (слідчі, оперативно-розшукові), а їхні комплекси. У зв'язку із цим виникла «об'єктивна необхідність вивчення в тактиці слідства не тільки окремих слідчих дій, але й певних їх сукупностей, необхідних для виконання постійно виникаючих у ході розслідування злочинів завдань» (Дулов А.В., 1979 р.).

Починаючи з 1972 р., коли А.В. Дулов торкнувся проблеми використання на досудовому слідстві тактичних операцій, з'явилася значна кількість публікацій по цьому питанню, серед яких виділяються

роботи Р.С. Белкіна (1993, 1997 р.) І.Ф. Герасимова (1986 р.), Л.Г. Драпкіна (1976 р.), А.В. Дулова (1972, 1979 р.), М.О. Селіванова (1976 р.), В.І. Шиканова (1975, 1976 р.), М.П. Яблокова (1985 р.) й інших авторів. Кожний з них, того часу, пропонував своє розуміння тактичної операції, однак і сьогодні в науковій літературі, зокрема і серед українських науковців, не існує загально визнаного її визначення. Хоча, досить плідними з цього питання є публікації В.П. Бахіна (1988, 2002 р.), П.Д. Біленчука і В.І. Перкіна (1996 р.), М.В. Салтевського (2005 р.), В.М. Шевчука (2003, 2004 р.) та інших вчених.

Крім цього, немає єдності думок і по питанню назви даного інституту. Так, ряд авторів (В.П. Бахін (1988 р.), А.В. Дулов (1975, 2006 р.), В.М. Шевчук (2003, 2004 р.) В.І. Шиканов (1975, 1976 р.), у тому числі й автор даної статті, схиляються до назви «тактична операція», інші використовують термін «криміналістична операція» (М.П. Яблоков (1985 р.), треті оперують поняттям «тактична комбінація» (Р.С. Белкін (1993, 1997 р.).

На підставі проаналізованих поглядів зазначених науковців на поняття тактичної операції можна виділити низку її ознак: 1) це сукупність (система) дій: слідчих, оперативно-розшукових і організаційних; 2) такі дії повинні бути погоджені й скоординовані, проводитися в певній послідовності; 3) істотною ознакою такої операції є її мета; 4) операція здійснюється під одноособовим керівництвом слідчого; 5) в ході тактичної операції виконуються такі завдання розслідування, які не можуть бути виконані при проведенні одиничних дій; 6) кожна тактична операція припускає сукупність дій певної послідовності.

Узагальнюючи вищенаведені ознаки, пропонуємо таке визначення тактичної операції. Тактична операція - це сукупність скоординованих слідчих, оперативно-розшукових і організаційних дій, здійснюваних в певній послідовності, під керівництвом слідчого із залученням інших осіб для виконання завдань, які мають самостійне значення на певному етапі досудового розслідування.

ЕТАПИ ПРОВЕДЕННЯ ТАКТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ АВТОТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ

Карабанов Дмитро Олександрович

здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету внутрішніх справ

При розслідуванні незаконного заволодіння автотранспортним засобом практична діяльність по проведенню тактичних операцій носить складний, динамічний характер, який міняється залежно від специфіки кожної операції. Для того щоб оптимізувати цю діяльність, необхідно мати чітке уявлення про те, як вона розгортається в часі, які етапи варто пройти для досягнення поставленої перед конкретною тактичною операцією мети і які дії повинні бути виконані на кожному із цих етапів.

Пропонуємо такий порядок проведення тактичної операції при розслідуванні незаконного заволодіння автотранспортним засобом.

1. Ухвалення рішення про проведення тактичної операції. На даному етапі слідчий, працівник оперативно-розшукових органів або інший суб'єкт, від ініціативи якого залежить організація й проведення тактичної операції, аналізує сформовану по конкретній справі ситуацію розслідування, визначає завдання, які вимагають виконання за допомогою тактичної операції, оцінює тактичну доцільність і реальну можливість проведення операції.

2. Моделювання тактичної операції. Розробка моделі тактичної операції полягає в уявному відтворенні всіх необхідних елементів загальної структури операції, наповненні їх конкретним змістом на основі інформації, яка має значення для справи й прогнозуванні результатів проведення операції.

3. Підготовка тактичної операції. Для цього етапу характерне проведення підготовчих заходів, які забезпечують практичну реалізацію тактичної операції. В цілому характер, обсяг і тривалість таких заходів залежать від конкретної операції.

4. Проведення комплексу дій, які входять до складу тактичної операції. Цей етап практичного виконання даних дій, як правило, є одним із складних, у всьому процесі проведення тактичної операції. Зміст цього етапу обумовлюється специфікою кожної тактичної операції й може бути з необхідним ступенем повноти розкритий тільки стосовно конкретних видів операцій.

5. Процесуальне оформлення тактичної операції. Безпосередні хід і результати проведеної тактичної операції обов'язково фіксуються в матеріалах кримінальної справи, однак при реалізації тактичних операцій

процесуальне оформлення здійснюється дещо по іншому, ніж при проведенні окремих слідчих дій. Обмежена кількість операцій дає можливість оформити їх результати одним процесуальним документом.

6. Оцінка ходу й результатів проведеної тактичної операції. Оцінці з боку керівника й безпосередніх виконавців тактичної операції повинні піддаватися всі дії, які входили до певного комплексу, кожний етап проведення операції і вся тактична операція в цілому. Це необхідне для завершення будь-якої організованої діяльності по досягненню конкретної мети, оскільки дозволяє оцінити якість цієї діяльності й удосконалювати в перспективі її структуру, зміст, прийоми й методи здійснення.

При розслідуванні незаконного заволодіння автотранспортним засобом тактична операція піддається оцінюванню з різноманітних позицій. Зокрема, проводиться її психологічний і логічний аналіз, враховується процесуальне оформлення, планування й організація операції, перевіряється обґрунтованість прийнятих у її ході рішень, відповідність виконаних дій криміналістичним рекомендаціям, вірогідність і повнота результатів операції. Вкрай важливим при оцінці є зіставлення прогнозованих результатів тактичної операції з фактичними, виявлення й аналізу причин розбіжностей.

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД В ХОДІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИЙОМІВ ДАКТИЛОСКОПЮВАННЯ НЕВІЗНАНИХ ТРУПІВ

Кожакарь Іван Юрійович

*старший експерт Науково-дослідного експертно-криміналістичного
центру при УМВС України в Чернівецькій області*

У практичній діяльності правоохоронних органів часто виникають ситуації, пов'язані з виявленням невідомих трупів, що потребують їх ідентифікації. Дактилоскопія є надійним універсальним засобом вирішення цієї проблеми. Однак, як вказує практика, кожен конкретний випадок вимагає індивідуального підходу та відповідної комбінації дактилоскопичних прийомів (що, переважно, стосується трупів чиї шкірні покриви зазнали руйнівної дії трупних чи інших явищ).

Якщо розглядати більш детально, то необхідно вказати, що основні рекомендації щодо дактилоскопіювання трупів зазнавших впливу висихання, гниття, дії вологи та інших чинників існують. Але як вказує досвід буває, що застосування якогось одного алгоритму прийомів недостатньо. Наприклад, одна рука трупа була в середовищі, яке сприяло висиханню, а інша перебуваючи, наприклад, під тілом зазнала трупного гниття. Або випадки, коли вплив трупних явищ переривається сторонніми

чинниками. Щодо цього можна навести такий приклад: 21.01.2010 року в підвалі багатоповерхового будинку за адресою бульвар Героїв Сталінграду, 12 у м. Чернівці був виявлений невпізнаний труп чоловіка.

В ході огляду трупу встановлено, що його руки зазнали впливу трупного висихання, процес якого перервав вплив трупного гниття. Крім того, в ході огляду місця події даний труп витягнули із підвалу на вулицю (оскільки труп знаходився в труднодоступному місці), через це шкіра та тканини рук трупу піддалися дії низької температури (на момент огляду температура на вулиці сягала — 24⁰С). Зовнішнім оглядом встановлено, що провести дактилоскопірування трупу звичайним способом не можливо.

В цій ситуації було прийнято рішення про необхідність підготовки шкіряного покриву рук трупу, що містять папілярний узор для подальшого дактилоскопірування або фотографування в лабораторних умовах, для чого китиці рук були відокремлені від трупу і доставлені в НДЕКЦ.

Перед початком підготовки китиці рук та доступні ділянки папілярного узору рук трупу були сфотографовані: нігтьова фаланга великого пальця правої руки та нижні частини долоней обох рук. Інші ділянки були недоступні, через те, що пальці рук були сціплені. Після чого китиці помиті в теплій мильній воді та розморожені за 12 годин у воді кімнатної температури. Надалі вказані китиці були поміщені на 48 годин в два спеціальні розчини: одна китиця в лужний розчин, який успішно застосовувався для кінцівок, що зазнали трупного висихання та муміфікації, друга китиця поміщена в кислотний розчин, який застосовується у випадках явних ознак трупного гниття.

Після першого контрольного огляду встановлено, що верхній шар шкіри обох китиць, що має папілярний узор - епідерміс став рихлим та почав розпадатись. Тобто, стан його значно погіршився в порівнянні з попереднім, а це вже виключило можливість отримання якісних зразків з верхнього шару шкіри-епідермісу. Отже ні лужний, ні кислотний розчин не змогли протидіяти розрихленню епідермісу, що зазвичай спрацьовувало, але довгий час перебування трупу під дією низької температури та інші невідомі фактори призвели до його фактичного знищення. Було продовжене відмочування китиць рук в посиленому лужному розчині (36 год.), для можливості відокремлення верхнього шару шкіри (епідермісу) та спроби отримання відбитків з його зворотньої сторони чи безпосередньо з нижнього шару шкіри (дерми).

Паралельно з цими заходами електронне зображення (отримане з цифрового фотоапарату) нігтьової фаланги великого пальця правої руки було внесено в автоматизовану дактилоскопічно-інформаційну систему (далі АДІС). Для цього пряме зображення на фото було змінено на

обернене (дзеркальне), додано контрасту та яскравості. Після чого вносилося і як позитив, і як негатив, і як слід з маскою, і як слід без маски, і як дактилокарта. В результаті перевірки за АДІС встановлено збіг з дактилокартою громадянина Б.

Проаналізувавши ситуацію, яка склалася можна зробити такі висновки. Комбінований вплив трупних явищ (трупне висихання та трупне гниття) та подальша дія низьких температур навколишнього середовища призвів до того, що як здається перевірені методи (лужний та кислотний розчини) призвели до не бажаних наслідків (знищення епідермісу) і як наслідок подовження строку ідентифікації особи невідомого трупа. Але проведення паралельних заходів по внесенню фотографічних зображень узорів в АДІС дало змогу встановити особу невідомого трупа набагато швидше.

Викладене вище, свідчить про необхідність застосування та використання різних дактилоскопічних можливостей для встановлення особи невідомого трупа. Як бачимо не тільки відновлення поверхні шкірного покриву рук трупа в лабораторних умовах, а ще і безпосереднє занесення зображень доступних ділянок рук, які мають папілярний узор в АДІС, дає нам позитивні результати.

Тому, в окремих випадках непотрібно робити лише упор на спеціальну підготовку рук до дактилоскопіювання та подальше контактне дактилоскопіювання (а це як бачимо займає досить багато часу), а спочатку сфотографувати кожен ділянку рук з папілярними узорами та внести в АДІС. А якщо це не дало бажаних результатів, то вже тоді займатися підготовкою та дактилоскопіюванням китиць трупа.

ЗБИРАННЯ ТА НАДАННЯ ДОКАЗІВ ЧИ ІНФОРМАЦІЇ У СПРАВАХ ПРИВАТНОГО ОБВИНУВАННЯ

*Комарницька Оксана Богданівна
аспірант юридичного інституту Прикарпатського національного
університету ім.В.Стефаника*

Особі потерпілій від злочину, який відноситься до інституту справ приватного обвинувачення, щоб стати носієм прав та обов'язків учасника процесу, зокрема «потерпілого», необхідно здійснити ряд не процесуальних дій, через те, що про вказаний суб'єкт та його дії КПК України нічого не говорить. До вказаних дій відноситься те, що вказана особа повинна написати основний документ, тобто скаргу, відповідно до вимог, які цим Кодексом встановлені щодо обвинувального висновку (статті 223 і 224 цього Кодексу). При аналізі вказаних норм впливає

висновок, що даний суб'єкт повинен зібрати і подати докази для захисту порушеного охоронюваного права та законного інтересу.

У зв'язку з наведеним необхідно зазначити на слушній думці М.Л. Шифмана, котра й главою 5 «Докази» КПК України доводиться «щоб факт як об'єктивна реальність, яка має відношення до справи, міг бути використаний в цілях правосуддя, потрібно, щоб цей факт став доказом в кримінально-процесуальному сенсі, тобто необхідно виявити цей факт, процесуально-закріпити, перевірити суб'єктивну і об'єктивну достовірність і оцінити його» [3, с. 8]. Однак, необхідно зауважити, що першочерговим правом в обговорюваного суб'єкта є право на подання скарги, інших прав або обов'язків поряд із цим правом у КПК України не існує. Не дивлячись на те, що вказаний суб'єкт має власний інтерес, тобто прагне реалізувати принцип диспозитивності для відстоювання законних прав, у нього відсутні реальні механізми гарантії для їх захисту. Більше того відсутність законодавчого врегулювання способів здійснення, виявлення та збір фактичних даних, перелік джерел та їх процесуальне закріплення призводять до порушення не тільки охоронюваних прав та законних інтересів особи потерпілої від злочину, а й до порушення охоронюваних прав особи обвинуваченого та законодавства в цілому.

Позаяк загальновідомо, що тільки отримана потерпілою від злочину особою інформація у вигляді матеріальних або ідеальних образів може бути використана в доказуванні лише після приведення її у встановлену законом форму [2].

Крім того на думку Т.Х. Кондратьєвої, правова природа подання доказів полягає в тому, що праву суб'єктів кримінально-процесуальних відносин відповідає обов'язок про прийняття або неприйняття поданих предметів або документів і визначити їх доказове значення [1, с. 42-43]. Однак, інформація отримана суб'єктами доказування за допомогою дій, не передбачених законодавством не є процесуальною інформацією.

Тому, для категорії справ приватного обвинувачення, частково доречним буде вислів М.Л. Шифмана, що визнати поданий об'єкт доказом, ввести його у справу, тобто включити в систему уже зібраних доказів – це прерогатива суду. Прийняття рішення про прийняття предмета і документа до справи по суті є актом закріплення доказу, що завершує момент збирання (формування) доказу. Поки таке рішення не прийняте – доказу не існує, його ще «не зібрано», не сформовано [3, с. 42-43]. Тобто в такий спосіб відбувається легалізація інформації, яка може мати статус лише орієнтира та стати потенційним джерелом інформації виключно за умови дотримання відповідної процедури. В разі, коли фактичні дані (доказ) не перевірені, то на них не можна будувати обвинувачення. Тому виникає закономірне питання, яким чином вказана

інформація « навіть легалізована судом» може бути використана як доказ у кримінальній справі приватного обвинувачення.

У зв'язку з цим необхідно за участю представників науки відпрацювати й врахувати вітчизняний та зарубіжний досвід і розробити відповідні нормативні документи, котрі б узгоджувалися із загальними засадами кримінального процесу.

Література:

1. Кондратьева Т.Х. Сущность, понятие и субъекты представления доказательств по уголовным делам / Т.Х. Кондратьева// Научный журнал КубГАУ. – 2007. - № 32(8)
2. Науково-практичний коментар, ІАЦ "ЛІГА", від 03.03.2008.
3. Шифман М.Л. Основные вопросы теории советского доказательственного права / М.Л. –М. МГУ, 1956.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ШКОДИ В ОКРЕМИХ ПОСТАНОВАХ ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Кузнецов Віталій Володимирович

*доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права
Київського національного університету внутрішніх справ*

Як відомо, постанови Пленуму Верховного Суду України (далі – ПВСУ) є роз'ясненнями, в котрих дається тлумачення правових норм і які орієнтують судову практику на правильне застосування, зокрема кримінального законодавства. Це суттєво сприяє усуненню прогалин і недоліків у чинному законі про кримінальну відповідальність.

Тому є досить важливим питанням наскільки якісно Пленум Верховного Суду України у своїх постановах визначив певні поняття та правила кваліфікації окремих злочинів. Предметом нашого дослідження стала проблема визначення якісних показників фізичної шкоди при вчиненні окремих злочинів (згвалтування, злочинів проти безпеки виробництва, хуліганства). На перший погляд, ця проблема успішно вирішена у відповідних постановах ПВСУ ("Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва" від 12 червня 2009 р. № 7, "Про судову практику у справах про хуліганство" від 22 грудня 2006 р. № 10, "Про судову практику у справах про хуліганство" від 22 грудня 2006 р. № 10).

Однак, ґрунтовний аналіз вказаних постанов ПВСУ засвідчив наявність дискусійних тлумачень певних видів матеріальних наслідків у формі фізичної шкоди.

Ці спірні моменти, насамперед, пов'язані з тим, що при визначенні певних наслідків не врахований ступінь небезпеки реальної фізичної шкоди, яка може бути завдана потерпілим.

Так, визначення “шкоди здоров’ю потерпілому” та “інших тяжких наслідків” у п. 21 вказаної постанови ПВСУ від 12 червня 2009 р. № 7, не враховує кримінально-правову оцінку тілесних ушкоджень, яка слідує зі ст. 128 КК. Порівняння санкцій частин перших ст.ст. 271-275 та ст. 128 КК, дозволяє зробити логічний висновок про охоплення поняттям “шкода здоров’ю потерпілому”, як тяжких, так і середньої тяжкості тілесних ушкоджень.

Подібну ситуацію ми спостерігаємо у п. 3 постанови ПВСУ "Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи" від 30 травня 2008 р. № 5, в якому вказано, що можлива кваліфікація за сукупністю злочинів, передбачених відповідною частиною ст. 122 КК та відповідною частиною ст. 152 або ст. 153 КК. Хоча частини перші ст.ст. 152, 153 КК, безумовно, охоплюють середньої тяжкості тілесні ушкодження (ст. 122 КК). На цю неточність ми звернули увагу у зауваженнях до проекту вказаної постанови, але, на жаль, вони не були враховані.

Також не зовсім точною є позиція, яка викладена у п. 13 постанови ПВСУ "Про судову практику у справах про хуліганство" від 22 грудня 2006 р. № 10: при вирішенні питання про кваліфікацію дій винних осіб, які під час грубого порушення громадського порядку з мотиву явної неповаги до суспільства вчинили й інші злочини, передбачені різними статтями Особливої частини КК, судам належить виходити з положень ст. 33 КК.

Зважаючи на визначення особливої зухвалості та виняткового цинізму у п. 5 постанови ПВСУ від 22 грудня 2006 р. № 10, на нашу думку, слід кваліфікувати відповідні типові протиправні дії, які перелічені в зазначених поняттях, лише за ст. 296 КК при умові більш суворої караності хуліганства. Так, хуліганські дії, що супроводжувались погрозою вбивством, заподіянням побоїв, легких тілесних ушкоджень належить кваліфікувати тільки за відповідною частиною ст. 296 КК.

Підсумовуючи викладене, вважаємо, що тлумачення фізичної шкоди у вказаних постановах ПВСУ потребує врахування реального ступеня суспільної небезпеки тілесних ушкоджень, які охоплюються наслідками від різних злочинів та відповідної кореляції з нормами, що передбачають відповідальність за злочини проти життя та здоров'я особи.

СКЛАДОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИННИХ ПОСЯГАНЬ НА ВАНТАЖІ В МОРСЬКИХ ПОРТАХ

Любчик Віктор Борисович

*викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету
підготовки фахівців кримінальної міліції Одеського державного
університету внутрішніх справ МВС України*

В сучасних умовах функціонування транспортної інфраструктури України перевезення вантажів водним транспортом продовжують складати значну частину вантажообігу в державі. Реалії сьогодення пред'являють нові вимоги до здійснення таких перевезень та забезпечення їх безпеки. Серед різноманіття вантажних перевезень, що здійснюються на водному транспорті, суттєву частку складають контейнерні перевезення, які визнані найбільш рентабельними та прийнятними в сучасних умовах. На жаль, сучасний розвиток контейнерних перевезень, збільшення їх обсягів зазнають значних перешкод внаслідок злочинних посягань на вантажі. Саме тому, питання організації запобігання злочинним посяганням на вантажі на водному транспорті мають суттєве теоретичне та практичне значення.

До проблемних аспектів боротьби з правопорушеннями на транспорті, зокрема, попередження злочинних посягань на вантажі, звертали свою увагу провідні науковці, а саме М.М. Алахвердов, С.В. Албул, Г.Б. Карнович, В.С. Назаров, В.М. Платіка, О.О. Погрібний, С.В. Продайко тощо. Однак, злочинності, як соціальному явищу, притаманні значний динамізм та миттєва пристосовуваність до зміни умов сучасності. Крім цього, економічна криза та соціальна нестабільність призвели до того, що лави злочинців поповнюють колишні висококваліфіковані фахівці різних галузей, застосовуючи свій багаторічний досвід для досягнення злочинної мети. Все це, без сумніву, можна віднести до злочинів, вчинених на морському транспорті, зокрема, протиправних посягань на вантажі в морських портах.

Аналіз стану злочинності на території Одеського морського торговельного порту свідчить, що в період з 2004 по 2008 рік в структурі злочинності загальнокримінальної спрямованості понад 62,0% займали саме крадіжки вантажів. При цьому, відсоток розкриття таких злочинів складав 40,0 – 41,0%. Вчиненню розкрадання вантажів, зокрема, крадіжок з контейнерів, раніше сприяла низка чинників. При значному обсязі вантажообігу система контролю, організація ведення документації та порядку оформлення вантажів у складських приміщеннях та на відкритих сховищах були недостатньо досконалі. Крім цього, морський порт, формально будучи режимною територією, не мав сучасної системи

охорони (нерідко, об'єкти порту охороняли сумнівні охоронні структури, із співробітників яких потім склалися стійкі злочинні групи). Перепускний режим здійснювався лише на декількох необладнаних перепускних пунктах, що нерідко призводило до проникнення на територію порту кримінально налаштованих сторонніх осіб. До розвантаження суден залучалися особи, які не були працівниками порту та не мали дозволу на знаходження на режимній території. Недоліки в роботі з персоналом також призводили до оформлення на відповідальні посади «випадкових» осіб, нерідко з кримінальним минулим. Всі ці та інші чинники обумовлювали з року в рік значний зріст фактів крадіжок вантажів, які перероблювались на території морського порту, формування стійких злочинних груп, які спеціалізувалися саме на вчиненні вказаної групи злочинів.

Сьогодні перепускний режим на територію порту здійснюється спеціалізованим підрозділом відомчої охорони, який працює в цілодобовому режимі. Системою відеонагляду обладнані всі перевантажувальні комплекси, відкриті сховища, транспортні естакади тощо. Процеси оброблення вантажів здійснюються на територіях спеціально обладнаних терміналів виробничими бригадами, які мають постійний склад. Митне оформлення контейнерів проводиться на сучасно обладнаних оглядових майданчиках, розташованих на сучасних автопаркінгах для вантажівок. Однак, позитивні зміни в організації роботи порту щодо забезпечення оброблення вантажних перевезень призвели і до якісних змін і у способах вчинення протиправних посягань. Безсумнівно, попередити, виявити та розкрити злочин можливо лише знаючи способи його вчинення. Стосовно злочинних посягань на вантажі, такими частіше виступають: складання комерційних актів щодо неіснуючої нестачі або пошкодження вантажу; виявленого при розвантажуванні; приховування зайвого вантажу, заниження чи завищення у транспортних документах ваги вантажу при встановленні його кількості по осадці судна; здійснення у коносаментях та накладних відміток про неіснуючу нестачу вантажу в межах норм природного зменшення; штучне заниження ваги вантажу при зважуванні; шляхом підроблення чи невірною оформлення матеріальних перепусток на вивезення вантажу; шляхом підйому кришок люків трюмів без порушення пломб тощо. Однак, аналіз слідчої та оперативно-розшукової практики свідчить про наявність специфічних способів вчинення вказаної категорії злочинів та деяких особливостей інших ознак, які, на наш погляд, обов'язково необхідно враховувати при плануванні та здійсненні заходів щодо запобігання, виявлення та розкриття злочинних посягань на вантажі на водному транспорті [2, с. 211].

Так, крадіжки вантажів, що перероблюються на водному транспорті, на наш погляд, можна розподілити наступним чином:

- крадіжки, які вчиняються під час відстою вантажівок з контейнерами. Такі злочини вчиняються саме водіями, які перевозять контейнери, нерідко, за участю митних брокерів. Характер вантажу, який знаходиться в контейнері, після отримання на терміналі вже відомий, адже він вказаний у матеріальній перепустці та у супровідних документах – коносаменті, інвойсі тощо. Знаходячись на території автопаркінгів, зловмисники, як правило, виставляють автомашини у, так званих, «відстійниках». Крадіжки вчинюються шляхом знімання митного забезпечення (пломб) у нічний час. Викрадене переховують у металевих скринях для інструментів, якими обладнані практично всі вантажні причепи для перевезення контейнерів. Після вчинення крадіжки пломби повертають на попереднє місце. Крадіжки з контейнерів – це, переважно, групові злочини. Як правило, до складу групи входять 2 – 4 особи.

- крадіжки, які вчиняються при розвантажувальних роботах на судах чи при зберіганні на складах та сховищах. Такі крадіжки, як правило, вчиняються співробітниками виробничих бригад за допомогою працівників складів, водіями-далекобійниками, які тривалий час знаходяться на території терміналу, очікуючи вантаж. Контейнери, які надходять до терміналу, виставляються в, так звані, бунти. При цьому, зазвичай, характер вантажу, який зазначено у коносаментах, заздалегідь відомий працівникам складів. Контейнери з найбільш «привабливим» вантажем перевозяться до найбільш віддалених бунтів з метою забезпечення непомітного вчинення крадіжки. Такі злочини заздалегідь плануються. Факту вчинення злочину можуть передувати зриви пломб на інших контейнерах, замасковані під не обачність під час технологічного процесу перевантаження. Як правило, викрадене таким шляхом малими партіями вивозиться за територію порту залізничним транспортом, перевантажувальною технікою чи водіями-далекобійниками. Зрозуміло, що такі факти неможливі без участі співробітників охорони порту, які отримують від злочинців винагороду;

- крадіжки, які вчиняються під час перевезення контейнерів до місця призначення. Варіантами вчинення такого роду злочинів є розкрадання вантажу шляхом знімання пломб, боковин контейнеру, віджиму запираючих пристроїв без пошкодження пломб чи, так званий, перерваний транзит, коли вантаж «зникає» разом з контейнером, на який попередньо було оформлено документи, у яких вказувалися неправдиві відомості [1, с.5].

Перелік означених нами варіантів та способів вчинення крадіжок вантажів, які вчиняються на водному транспорті, безсумнівно, не є вичерпним. Але, їх врахування є необхідним при попередженні злочинів зазначеної категорії. Слід також зауважити, що попередження, виявлення та розкриття таких посягань, планування та здійснення оперативно-

розшукових заходів повинні проводитись на підставах розуміння та вивчення основних способів вчинення вказаних видів злочинів, їх оперативно-розшукової характеристики, ознак маскуванню та підготовки до їх вчинення, організації експедирування та перевезення вантажів, особливостей технологічних процесів на морському транспорті, що загалом буде сприяти поліпшенню криміногенної ситуації та обізнаності правоохоронних органів щодо змін її складових.

Література:

1. Албул С.В. Деякі аспекти виявлення та розкриття крадіжок з контейнерів в морських портах // Організаційно-правові засади боротьби з правопорушеннями на транспорті: Матеріали Всеукраїнського постійного семінару (Одеса, 30 вересня 2005 р.). – Одеса: ОЮІ ХНУВС, 2005. - С. 3-6.
2. Бандурка О.М. Оперативно-розшукова діяльність. Частина 1: Підручник. – Х.: Вид-во НУВС, 2002. – 336 с.

К ВОПРОСУ КАРЫ КАК ПРИЗНАКА НАКАЗАНИЯ

Назаренко Дмитрий Александрович

кандидат юридических наук, старший преподаватель кафедры уголовно-правовых дисциплин Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина

Вопрос о том, является ли кара признаком наказания, - один из дискуссионных в науке уголовного права. По этому поводу среди ученых-криминалистов сложилось две точки зрения:

- 1) кара является одним из признаков наказания;
- 2) кару нельзя рассматривать как признак наказания.

Первую точку зрения наиболее последовательно отстаивали М.И. Бажанов, В.М. Трубников, Т.А. Денисова, М.Д. Шаргородского, Б.С. Никифоров и другие.

Так, Б.С. Никифоров утверждал, что «наказание-кара предполагает принуждение к страданию, причем... к такому страданию, которое по своему характеру и деятельности пропорционально соразмерно совершенному преступлению» [1, с.73].

Раскрывая сущность понятия наказания, Э.А. Саркисова указывает, что «содержанием наказания является кара, т.е. совокупность лишений и ограничений» [3, с.12]. Объем кары составляет совокупность правоограничений, характерных для конкретного вида наказания.

Подобную точку зрения, отстаивает и М.И. Бажанов, утверждая, что «кара – это свойство любого уголовного наказания. Она определяется

видом и сроком наказания, наличием физических, имущественных и моральных лишений и ограничений» [2, с.229].

М.Д.Шаргородский справедливо утверждал то, что «наказание неизбежно причиняет страдание тому лицу, к которому оно применяется. Именно это свойство, являясь необходимым признаком наказания, делает его карой» [6, с.16]. При этом он выступал против обоснования наказания и объяснения наказания возмездием, имеющим целью кару. По его мнению, «вопросы об объеме караемых деяний и о характере мер наказания за них, о системе наказаний и содержании каждой конкретной меры должны решаться с точки зрения их целесообразности» [6, с.12]. Таким образом, по мнению М.Д. Шаргородского, наказание не имеет целью кару, но последняя является его содержанием.

Т.А.Денисова также рассматривает кару как признак наказания. При этом она отмечает, что наказание заключается в предусмотренном законом ограничении прав и свобод осужденного. Именно в этом и выражается кара, карательная сущность наказания. «Всякое наказание, - утверждает Т.А.Денисова, - по своему назначению и по своему содержанию представляет собой причинение на основе приговора суда ущерба (вреда, зла) от имени государства правам и свободам осужденного. Всякое наказание по своему содержанию всегда связано с причинением осужденному по приговору суда определенных лишений и страданий. Этот признак обязателен для каждого наказания, для всякого наказания, он выступает обязательным, необходимым свойством, чертой любого наказания. Отсюда можно сделать вывод, что всякое наказание представляет собой кару за совершенное виновным лицом общественно опасное деяние» [1, с.70].

В.М.Трубников рассматривая признаки наказания, также указывает на кару за совершенное лицом общественно опасное деяние, предусмотренное уголовным законом. Такой вывод он делает в результате анализа ч.2 ст.50 УК Украины, при этом он указывает, что кара как признак присуща только уголовному наказанию, «никакие иные меры государственного принуждения таким признаком или такой особенностью не обладают» [4, с.123].

Противоположную точку зрения отстаивает В.И.Зубкова, А.Д.Чернов и другие. Например, В.И. Зубкова возражает против того, чтобы признать, что наказание несет в себе кару. Автор считает, что более правильно в уголовном праве говорить и употреблять термин «наказание», а термин «кара» должен быть исключен из законодательной лексики [1, с.73].

По мнению А.Д.Чернова, употребление таких понятий, как «кара», «карательное воздействие» не соответствуют требованиям демократического правового государства [5, с.9].

Таким образом, в уголовном праве сложилось две точки зрения, которые по-разному рассматривают кару как признак наказания. С моей точки зрения более целесообразной и обоснованной является точка зрения тех ученых, которые рассматривают кару, как признак наказания. И присоединяемся к точке зрения В.М. Трубникова о том, что кару «мы должны рассматривать как удовлетворение чувства нравственной справедливости в соответствующей мере государственного принуждения за совершенное общественно опасное деяние. Кара в том или ином объеме является необходимым свойством любого наказания. Поэтому можно сказать, что любое наказание несет в себе, представляет кару за совершенное виновным общественно опасное деяние» [4, с.124].

Литература:

1. Денисова Т.А. Функції карного покарання: Монографія. – Харків: НУВД, 2004.
2. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. Закладів освіти / М.І.Бажанов, Ю.В.Баулін, В.І.Борисов та ін.; За ред. професорів М.І.Бажанова, В.В.Сташиса, В.Я.Тація. – Київ – Харків: Юрінком Інтер. – Право, 2003.
3. Саркисова Э.А. Роль наказания в предупреждении преступлений. – М: Наука и техника, 1990.
4. Трубников В.М. Понятие наказания // Право і безпека. – 2002. - №2.
5. Чернов А.Д. Актуальные проблемы уголовного наказания. - Автореф. дис. канд. юрид. наук. – М., 2001.
6. Шаргородский М.Д. Наказание, его цели и эффективность. – Л., 1973.

ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРИ ЗЛОЧИННИХ ПОРУШЕННЯХ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА СУМІЖНИХ ПРАВ

Прокоп'юк Олег Іванович

здобувач кафедри кримінального процесу та криміналістики Академії адвокатури України

1. У справах про злочини, які порушують авторські права та суміжні права експертиза призначається з метою визначення властивостей об'єктів авторського права (твори науки, літератури та мистецтва), суміжних прав (прав виконавців творів, виробників фонограм та організацій мовлення (радіо- та телеорганізацій)).

2. Крім постанови про призначення експертизи об'єктів авторського права та суміжних прав судовому експерту слідчий подає: самі об'єкти дослідження; усю документацію, в якій міститься інформація щодо

властивостей цих об'єктів: охоронні документи (патенти, свідоцтва), матеріали заявок, на підставі яких вони видані, зображення об'єктів (креслення, ескізи, фотознімки) тощо.

3. Якщо в кримінальній справі заявлено цивільний позов і є постанова слідчого про визнання певної особи цивільним позивачем, то за необхідності до матеріалів, які направляються на експертизу, включають позовну заяву.

4. Документи на судову експертизу направляються слідчим в оригіналі чи завірених належним чином копіях, вони комплектуються у хронологічному порядку, всі аркуші нумеруються. Якщо призначається повторна експертиза або раніше об'єкти досліджувались іншими спеціалістами, обов'язково надаються висновки попередніх експертиз або висновки спеціалістів.

5. При дослідженні об'єктів авторського права та суміжних прав слідчим можуть ставитися такі питання: 1) чи є твір... об'єктом авторського права (суміжних прав); якщо так, до якого виду об'єктів він належить? 2) чи використаний твір (фрагмент твору, оригінальна назва твору)... у творі гр. К.? 3) яким способом (відтворення, публічна демонстрація тощо) використано даний твір? 4) чи охороняється авторським правом географічна основа карт? 5) чи є даний компакт-диск, що містить програмні продукти, ліцензійним? 6) чи дотримано авторські права скульптора при опублікуванні в даному періодичному виданні фотографії його твору? 7) чи є даний твір, створений автором з власної ініціативи, але в службовий час і за допомогою службового обладнання (документів, матеріалів), службовим твором? 8) Яку частину вартості нематеріальних активів підприємства становлять об'єкти інтелектуальної власності, що йому належать? 9) у яку суму слід оцінити знак для товарів і послуг «Ш» при укладенні договору про передачу права власності на нього? 10) чи є стаття «...», надрукована в газеті «...» №... твором; якщо так, то чи охороняється вона авторським правом? 11) чи має місце факт використання частини статті «...» в книзі гр. К. «...»? 12) чи є посилання на статтю «...», на автора статті та джерело запозичення в книзі Н.«...» на сторінках...; якщо так, то чи є таке запозичення плагіатом або контрафакцією? 13) чи є загальновідомими в Україні твір прикладного мистецтва як об'єкт авторського права, зображення та фірмове найменування «...»? 14) з яким власником авторських майнових прав в Україні асоціюється зображення та фірмове найменування «...»? 15) чи є об'єктами авторського права фотографія та скульптура..., зображена на фотографії? 16) чи є опублікування фотографії, на якій зображена скульптура..., у журналі «...» за березень 2001 року фактом використання витвору мистецтва - скульптури «...»?

ДОСЛІДЖЕННЯ ВИСНОВКУ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПРИ РОЗГЛЯДІ КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ

Репешко Павло Іванович

експерт Миколаївського відділення Одеського НДІСЕ МЮ України

Статтею 257 чинного КПК України на суд першої інстанції при розгляді справи покладається обов'язок безпосередньо дослідити докази в справі: допитати підсудних, потерпілих, свідків, заслухати висновки експертів, оглянути речові докази, оголосити протоколи та інші документи [1]. Таким чином, безпосереднє дослідження судом висновку судового експерта обумовлює можливість виникнення необхідності отримання від виконавця експертного дослідження будь-яких уточнень чи роз'яснень по суті наданих ним висновків.

З метою реалізації не тільки обов'язку суду щодо дослідження висновку судового експерта, але і права підсудного та його захисника, потерпілого та його представника, а також цивільного позивача, цивільного відповідача і їх представників, ставити питання експертові, гарантовані окремими нормами КПК, в яких регламентуються права кожного з учасників процесу, статтею 311 КПК передбачено, що після оголошення висновку експертові можуть задаватися питання для роз'яснення і доповнення його висновку. Звичайно, умовою для реалізації цієї норми є присутність судового експерта в судовому засіданні.

В стадії судового розгляду кримінальної справи в суді першої інстанції допит експерта може бути також лише після оголошення висновку. Проходить він у формі постановки питань експертові, направлених на роз'яснення і доповнення його висновку. Пленум Верховного Суду України у Постанові від 30 травня 1997 року № 8 «Про судову експертизу по кримінальних і цивільних справах» звернув увагу судів, що допит експерта має на меті роз'яснення і доповнення наданого ним висновку. Розглядаючи питання призначення додаткової експертизи, Пленум рекомендував нижчестоячим судам призначати її тільки після розгляду судом висновку первинної експертизи, коли з'ясується, що усунути неповноту або неясність висновку шляхом допиту експерта неможливо [2, с. 2-5]. З цього виходить, що предметом допиту експерта як процесуальної дії може бути тільки роз'яснення суду та учасникам судового розгляду, перелік яких наведений в частині 2 статті 311 КПК, висновку, який було дано ним раніше у стадії досудового слідства, або у стадії судового розгляду кримінальної справи. У всіх випадках допиту експерта повинне передувати дослідження даного ним висновку.

Л.Е.Ароцкер вважав, що предметом допиту експерта можуть бути найрізноманітніші по своєму характеру обставини, які вимагають його спеціальних знань, але всі вони повинні відноситися до предмету проведеної експертизи. Л.Е.Ароцкер справедливо визначав, що все різноманіття питань, які суд і учасники процесу можуть задавати експертові для роз'яснення і доповнення його висновку, зводиться до питань теоретичного, довідкового, а також методичного характеру [3, с. 108]. А.С.Паневін і Г.Е.Сухова вважають, що експерт може бути допитаний в судовому засіданні у випадках необхідності: а) роз'яснення використаних методик експертного дослідження, спеціальних термінів, характеру висновків (чи є вони категоричними, достовірними, вірогідними, приблизними, умовними або альтернативними); б) встановлення придатності наданих об'єктів для дослідження і дачі висновку; у) доповнення висновку додатковою аргументацією окремих положень; г) повідомлення про встановлені під час дослідження факти, по яким перед експертом не ставилися питання при призначенні експертизи; д) мотивування окремих відповідей на поставлені питання, якщо це не вимагає проведення додаткової експертизи [4, с. 11].

Важливим питанням при дослідженні висновку судового експерта є встановлення компетентності судового експерта. В Україні ведеться Реєстр атестованих судових експертів державних і підприємницьких структур і громадян, який знаходиться у веденні Міністерства юстиції України. Мініюст періодично публікує дані Реєстру, доводячи його дані до уваги правозастосовчих органів і посадових осіб. Володіння необхідними знаннями, отже, і кваліфікована компетентність фахівця у певній галузі науки, техніки, мистецтва або ремесла, є одним з головних умов залучення його у якості судового експерта і призначення йому виконання судової експертизи.

Окрім цього, важливим при дослідженні висновку судового експерта є дотримання експертом методики проведення судової експертизи. Частиною 2 статті 8 Закону України «Про судову експертизу» встановлено, що методики проведення судових експертиз (окрім судово-медичних і судово-психіатричних) підлягають атестації і державній реєстрації в порядку, який визначається Кабінетом Міністрів [5]. Постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2008 року № 595 затверджено Порядок атестації і державної реєстрації методик проведення судових експертиз, яким регламентовано процедури атестації і державної реєстрації методик проведення судових експертиз (окрім судово-медичної і судово-психіатричної). Державна реєстрація методик проводиться Мініюстом, який є утримувачем Реєстру методик проведення судових експертиз і визначає організаційні і методологічні принципи його ведення. [6]. Порядок ведення Реєстру методик проведення судових експертиз

затверджено наказом Міністерства юстиції України від 2 жовтня 2008 року № 1666/5. Цим Порядком визначається процедура формування і ведення Реєстру методик проведення судових експертиз. Інформація, яка міститься в Реєстрі, є відкритою для запитів правоохоронних органів, судів і зацікавлених юридичних і фізичних осіб [7].

В чинному КПК це прямо не встановлено, але, видається, що предметом допиту експерта може бути тільки роз'яснення експертного висновку, наданого саме цим експертом, але у жодному випадку не іншим експертом, навіть одної з ним спеціальності, або одної експертної установи. У разі неможливості допитати експерта, який виконав судову експертизу і дав по ній висновок, допит іншого експерта є неприпустимим. Також повинно бути визнано неможливим і проведення допиту в судовому засіданні замість експерта, який дав висновок, як експерт керівника експертної установи або відповідного підрозділу експертної установи або експертної служби, де працює або знаходиться на службі експерт.

Статтею 270-1 КПК передбачено, що в необхідних випадках в судове засідання може бути викликаний фахівець, який бере участь в судовому слідстві з дотриманням правив, встановлених статтею 128-1 цього Кодексу. Тобто фахівець зобов'язаний, використовуючи свої спеціальні знання і навички, сприяти суду в дослідженні і оцінці висновку експерта, давати пояснення з приводу спеціальних питань, які виникають при проведенні дослідження висновку експерта. Проте процесуальний статус фахівця і експерта має ряд відмінностей. Головним серед них є те, що експерта можна допитати і у стадії досудового слідства, і в суді, а фахівець не підлягає допиту. Свідчення експерта є джерелом доказів, а пояснення фахівця – ні. Якщо при дослідженні висновку судового експерта фахівцем будуть надані пояснення, на підставі яких у суду виникнуть обґрунтовані сумніви в правильності, повноті, об'єктивності висновку, усунути їх суд може як шляхом допиту експерта, якщо той не був допитаний по обставинах, що виявилися, так і призначенням повторної або додаткової експертизи.

Таким чином, при дослідженні висновку судового експерта у стадії судового розгляду кримінальної справи в суді першої інстанції в Україні підлягають дослідженню як особа судового експерта, в частині рівня його компетентності, наявності його у Реєстрі судових експертів за відповідною спеціальністю, наявності підстав для відводу, застосована ним при проведенні експертизи методика, повнота, зрозумілість. Процесуальними способами перевірки є допит судового експерта після оголошення даного ним судового висновку, залучення до дослідження судової експертизи фахівців у даній галузі знань, встановлення наявності

zareestrovanoї metodiki ekspertnoho doslidzhennya, provedennya dodatkovoi abo povtornoi sudovoi ekspertizi.

Література:

1. Кримінально-процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1961. – № 2. – Ст. 15.
2. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 1997 року № 8 «Про судову експертизу в кримінальних та цивільних справах» // Вісник Верховного Суду України. – 1997. – № 3.
3. Ароцкер Л.Е. Тактика и этика судебного допроса. – М.: Юридическая литература, 1969.
4. Панєвін О.С., Сухова Г.Є. Судова експертиза в кримінальних справах // Вісник Верховного Суду України. – 1997. – № 3.
5. Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038-ХІІ «Про судову експертизу» // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 28. – Ст. 232.
6. Порядок атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2008 року № 595 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 49. – Ст. 1585.
7. Порядок ведення Реєстру методик проведення судових експертиз, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 2 жовтня 2008 року № 1666/5 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 77. – Ст. 2588.

ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ТА ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ МЛІЦІЇ ЯК ОРГАНУ ДІЗНАННЯ

Русанова Олеся Геннадіївна

*старший лаборант, здобувач кафедри організації розслідування злочинів
Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О.*

Дідоренка

Однією з головних функцій української держави є захист прав громадян. Ця функція реалізується завдяки існуванню правоохоронної сфери, в основу якої покладені принципи верховенства права, законності, гуманізму тощо. Законність, як принцип діяльності системи правоохоронних органів, покликана визначати режим точного, неухильного виконання та дотримання законів і підзаконних нормативних актів усіма суб'єктами кримінально-процесуальної діяльності. Проблеми, пов'язані з визначенням поняття та реалізацією принципу законності хвилювали мислителів та науковців на усіх етапах розвитку людської

цивілізації. Їй постійно приділялася увага, починаючи ще з античності. Про необхідність дотримання принципу законності писали Платон і Аристотель. Основна ідея, яку висловлювали стародавні філософи, полягала в тому, що у суспільстві, незалежно від форми правління, повинні панувати закон і законність. Однак теорія законності була розроблена пізніше, в період буржуазних революцій (XVIII-XIX століття).

У радянській юриспруденції довгий час панував класовий підхід до розуміння законності. Вважалося, що законність може бути лише соціалістичною, оскільки будь-яка антагоністична формація (феодальна, буржуазна) є ні чим іншим, як режимом «узаконеного беззаконня». Соціалістична законність спочатку розглядалася як метод здійснення диктатури пролетаріату, а пізніше – як метод виконання державою її завдань та функцій. Лише з 1938 року під впливом ідей А.Я. Вишенського соціалістичну законність стали розуміти як суворе та невідхильне виконання законів та підзаконних актів усіма суб'єктами радянського права в інтересах пролетарської держави [1, С.335]. Концепції «соціалістичної законності», при всій розмаїтості дефініцій, що застосовувалися у той час, ґрунтувалися на розумінні законності як явища, сутність якого зводилася лише до вимоги держави виконувати закони та інші правові норми суб'єктами правових відносин.

Підходи науковців до визначення поняття «законність» дотепер залишаються доволі дискусійними. У недалекому минулому вітчизняна наука аналізувала законність переважно в аспекті неухильного дотримання норм права усіма його суб'єктами. Це, на наш погляд, правильний підхід. Однак він відображає зміст та сутність цього явища у загальному вигляді, коли вимоги дотримання законності поширюються на громадян, підприємства, установи та організації. При такому підході поза полем зору залишається розуміння законності в контексті здійснення контрольних-наглядових функцій з боку правоохоронних органів, покликаних виявляти порушників правових приписів та вирішувати питання щодо їх подальшого покарання. Пов'язування реалізації законності в діяльності правоохоронних органів (результатом якої є, в основному, покарання винних) лише з контрольними-наглядовими функціями, призводить до надання їй обвинувального характеру. Такий підхід до трактування законності у повному обсязі не забезпечує її нормальне функціонування в умовах демократії, а також не сприяє формуванню та укріпленню правової держави. Тому реалії сьогодення потребують, перш за все, визначення засад законності в діяльності правоохоронних органів при розслідуванні злочинів з метою її всебічної конкретизації як правового явища. Нажаль, цьому питанню в юридичній літературі приділялося недостатньо уваги.

Ситуацію, що склалася, можна вирішити шляхом комплексного підходу до визначення поняття законності, який дозволить враховувати як теоретичні, так і практичні фактори, що впливають на її зміст.

У сучасній юриспруденції законність розглядається через різні категорії: як метод, принцип та режим. Більшість вчених розглядають законність лише як принцип життя громадянина, існування держави, діяльності її органів та взаємин між людиною та державою. Проте, на наш погляд, такий однобічний підхід до трактування цього визначення не охоплює у повній мірі її зміст. Це пов'язане з тим, що в умовах розвитку правової держави законність частіше усвідомлюється як необхідний критерій побудови такої держави. Безумовно, законність є однією з основоположних складових правової держави. Поняття «законність» та «правова держава» змістовно нерозривно пов'язані і не можуть існувати окремо. Разом з тим, не можна залишати поза полем зору розгляд законності в контексті політико-правового режиму діяльності держави та методу державного керівництва суспільством.

О.Ф. Скакун інтерпретує законність як комплексне (принцип, метод, режим) соціально-правове явище, яке характеризує організацію та функціонування суспільства та держави на правових засадах. Термін «законність» є похідним від терміну «закон» та, будучи комплексним поняттям, охоплює всі сторони життя права – від певної ролі у створенні закону до реалізації його норм у юридичній практиці [2, С.483].

У «Російській юридичній енциклопедії» йдеться про те, що законність - це політико-правовий режим, який характеризується точним та неухильним дотриманням правових приписів усіма суб'єктами права [1, С.334].

Але, на наш погляд, не можна визначати законність лише з точки зору політико-правового режиму. При режимі законності встановлюється правова атмосфера, в якій панують ідеї права, гуманізму, свободи та справедливості. Їх, на нашу думку, слід вважати похідними від принципу законності.

У той же час, з боку діяльності держави, законність виступає як метод державного керівництва суспільством. При здійсненні контролю та нагляду за поведінкою громадян у суспільних відносинах державні органи мають дотримуватися правових процедур, використовувати лише дозволені законодавством засоби та способи впливу на правопорушників. У цьому розумінні законність передбачає дотримання певних принципів та виконання вимог законів державою та посадовими особами при прийнятті будь-яких рішень та виконанні своїх функцій.

Отже, на підставі викладеного пропонуємо наступні визначення понять «законність» та «забезпечення законності»:

Законність – це комплексне правове явище, втілене у форму принципу, режиму або методу, що є невід’ємним елементом демократії, та виражається в неухильному виконанні законів та відповідних їм нормативно-правових актів усіма без виключення суб’єктами соціально-правових відносин.

У свою чергу, забезпечення законності – це сукупність засобів, які здатні забезпечувати реальність виконання законів, це система гарантій, що існує для регулювання нормальної діяльності суб’єктів соціально-правових відносин з метою дотримання правових норм.

Законність в діяльності міліції як органу дізнання – це правовий режим та принцип, згідно яких здійснюється регламентована законом діяльність органу дізнання в цілому та його посадових осіб, зокрема, при реалізації основних завдань кримінально-процесуального судочинства. Цьому сприяє: наявність розвиненої системи кримінально-процесуального законодавства, наявність державних гарантій, за допомогою яких у кримінальному процесі забезпечується, а у випадку порушення – відновлюється законність, високий рівень правової культури суб’єктів кримінально-процесуальних відносин, який полягає у виконанні норм права та здійсненні діяльності щодо розкриття та розслідування злочинів.

Література:

1. Российская юридическая энциклопедия. – М.: Издательский дом ИНФРА – М, 1999 – X, 1110 с.
2. Скакун О.Ф. Теория государства и права: Учебник. – Харьков: Консум; Ун-т внутр. дел, 2000. – 704 с.

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯННОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ

Сапельнікова Юлія Олександрівна

ад’юнкт кафедри оперативно-розшукової діяльності Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

Ретроспективне дослідження зародження та розвитку інституту судового контролю у вітчизняному кримінальному процесі дозволило нам виділити найбільш значущі «віхи» його становлення, що дає можливість скласти наступну історичну періодизацію його формування.

VIII-X ст. - 1649 р. Період з зародження державності російської імперії та витоків судочинства до видання «Соборного Уложення» царя Олексія Михайловича, що характеризується наявністю об’єктивних

перешкод до появи елементів контролю судової влади над адміністративною.

Друга половина XVII ст. - 1864 р. Починаючи з епохи царювання Петра Великого, указом якого було закладено фундамент поділу судової і адміністративної гілок державної влади, і подальший період - до початку Судової реформи 1864 р. Цей історичний період характеризувався появою перших окремих елементів судового контролю за діяльністю адміністративних органів у кримінальному процесі, як правило, у зв'язку з застосуванням до суб'єктів судочинства заходів примусу, що обмежували їх права і свободи. Недоліки дореформеного кримінального процесу Російської імперії, що проявлялися у зміщенні влади, переваженні негласності та інквізиційного порядку, все більш чіткіше усвідомлювалися громадськістю та урядом. У 1861р. С.Зарудний очолив комісію, завданням якої було створення судово-процесуальної конструкції, яка б відповідала розвиваючим капіталістичним відносинам. «Не усвідомлюючи цього до кінця, юристи, проте, клопотались про життєздатність суду й правосуддя, покликаних забезпечити рівність перед судом суб'єктів правовідносин, недоторканість особистості й власності».¹

З 1864 року (початок Судової реформи в Росії, пов'язаної з демократизацією судочинства і становленням його нових форм та інститутів) до 1917 року (до моменту руйнування системи російських судів «дорадянського» періоду та законодавства Російської Імперії). Цей часовий відрізок відрізнявся найбільш серйозним впровадження у судочинство компонентів судового контролю, що дозволяють після їх кількісної та сумарної змістовної характеристики стверджувати про формування в достатній мірі завершеного, самостійного кримінально-процесуального інституту.

У результаті Судової реформи 1864 року в Російській імперії була заснована відносно самостійна, більш-менш незалежна судова влада. З'явилися судові слідчі, які разом з суддями отримали порівняно широку можливість контролювати законність дій поліції, що здійснювала функції дізнання і поліцейського кримінального розшуку.² Аналіз становлення в умовах реформи правосуддя 1864 р. інституту судового контролю у кримінальному процесі Російської Імперії дозволив виявити наступні різновиди цього напрямку діяльності судових місць: а) судовий контроль за законністю і обґрунтованістю обмеження найбільш значущих прав і свобод особистості; б) судовий контроль за дотриманням процесуальних прав учасників розслідування, розгляду і вирішення кримінальних справ;

¹ Коротких М.Г. Социальная сущность Судебной реформы 1864 г. в России / М.Г. Коротких // Советское государство и право. - 1989. - № 5. - С. 128-130.

² Уголовный процесс: учебник для студентов юридических вузов и факультетов / под ред. К. Ф. Гуценко. Издание 6-е, перераб. и доп. - М.: Зерцало, 2005. - С. 71.

в) судовий контроль за дотриманням відповідними органами і посадовими особами встановлених форм, обрядів та правил розслідування злочинів; г) судовий контроль за ходом розгляду кримінальної справи.

Жовтневий переворот 1917р. не вніс ніяких суттєвих змін у діяльність слідчих апаратів, вони продовжували діяти за законами царського самодержавства. 22 листопада 1917р. Рада народних Комісарів прийняла перший законодавчий акт про суд, який увійшов в історію під назвою Декрет про суд №1.¹ Стосовно попереднього слідства в п.3 Декрету про суд №1 зазначалось, що інститути судових слідчих, які діяли раніше, скасовуються, і на майбутнє до зміни всього порядку судочинства провадження попереднього слідства у кримінальних справах покладається на місцевих суддів одноособово, при чому їхні постанови про особисте затримання повинні бути підтверджені постановою всього місцевого суду.

З прийняттям КПК УРСР 1923 року функції контролю за попереднім слідством передавалися від суду до прокурора. Тобто, незважаючи на те, що слідчий апарат належав до судового відомства, оперативне керівництво діяльністю слідчих поступово переходило до прокуратури. Так, наприклад, розбіжності, які виникали між слідчими та органами дізнання, розв'язував прокурор. Скарги з приводу зупинення слідчим дізнання також подавались прокурору, однак з тим застереженням, що постанови прокурора за цими скаргами могли бути оскаржені в суді. Саме тому гострим залишалось питання про подвійну підлеглість слідчих.

З прийняттям КПК УРСР 1961 року прокурорський нагляд залишався майже в такому ж обсязі, але передбачалися й елементи судового контролю за провадженням попереднього слідства.

16 липня 1990р. Верховною Радою УРСР була прийнята Декларація про державний суверенітет України, а незабаром, з розпадом Радянського Союзу, розпочалось будівництво незалежної України. Однією із першочергових стала задача реформування всієї судово-правової системи України, основним принципом якої було встановлення судового контролю за законністю і обґрунтованістю рішень оперативно-розшукових підрозділів та слідчих органів, які обмежують права громадян, та подальше його розширення.

Література:

1. Гончаров І.Д. Кримінально-процесуальне право України. Досудове слідство: навчальний посібник / І.Д. Гончаров – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – С. 12, 14.

¹ Гончаров І.Д. Кримінально-процесуальне право України. Досудове слідство: навчальний посібник / І.Д. Гончаров – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – С. 12, 14.

2. Коротких М.Г. Социальная сущность Судебной реформы 1864 г. в России / М.Г. Коротких // Советское государство и право. - 1989. - № 5. - С. 128-130.

3. Уголовный процесс: учебник для студентов юридических вузов и факультетов / под ред. К. Ф. Гуценко. Издание 6-е, перераб. и доп. – М.: Зерцало, 2005. – С. 71.

ПРЕДМЕТ БЕЗПОСЕРЕДНЬОГО ЗАМАХУ ЯК СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТЕРОРИСТИЧНОГО АКТУ

Старушкевич Анатолій Володимирович
кандидат юридичних наук, доцент, докторант кафедри криміналістики
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Предмет безпосереднього замаху (як елемент криміналістичної характеристики) - це найрізноманітніші фізичні об'єкти (речі і предмети) органічного та неорганічного походження, які є матеріальним вираженням суспільних відносин.

Для криміналістичної характеристики предмет злочинного замаху важливий в першу чергу як слідоутворюючий об'єкт - які сліди він може залишити на взаємодіючих матеріальних об'єктах (злочинцеві, обстановці місця злочину). Тому опис саме цих ознак дозволяє найбільш об'єктивно прогнозувати наявність сліди-відображень у матеріальному середовищі.

На відміну від кримінально-правового поняття предмету злочину, предметом безпосереднього посягання у криміналістичному аспекті може бути людина, тобто її тілесна організація, що розглядається як фізико-біологічна система яка, вступаючи у різні взаємодії, відображає себе у матеріальному середовищі.

У злочинах, спрямованих проти особи (яким по суті є терористичний акт), жертва як особа виступає завжди у вигляді об'єкту, а як матеріальний субстрат (тіло і психіка) у вигляді предмету замаху. Отже, при терористичному акті жертва проявляє себе у криміналістичній характеристиці як елемент, який відображає ознаки об'єкту злочину, як свідомий і активний елемент кримінальної ситуації, становить невід'ємний елемент механізму злочину і обстановки його вчинення.

Наслідки замаху на особу при терористичному акті, відображаються і проявляються на тілі і в психіці жертви. Як матеріальний субстрат жертва відображає зовнішні впливи навколишнього середовища, в тому числі дії злочинця. З цієї причини характер слідів замаху, що є на тілі і у психіці потерпілого, може вказувати не тільки на ознаки знаряддя

злочинного діяння, але і на суб'єктивні якості, навички, риси характер винного (жорстокість, садизм, значна фізична сила, наявність навичок у певній галузі діяльності тощо).

Дослідженню особи потерпілого почали приділяти особливу увагу тільки після появи нового напрямку у вивченні злочинності - віктимології. Вчені-криміналісти також внесли важливий внесок у вивчення особи потерпілого у межах криміналістичного напрямку дослідження потерпілого - криміналістичної віктимології. Проблеми вивчення особи потерпілого вирішувалися в роботах В.М. Бикова, В.С. Бурданової, В.В. Вандишева, С.П. Зеленковського, Д.А. Сорокотягіна, Є.Є. Центрова, В.І. Шиканова та ін.

У криміналістичній характеристиці терористичного акту дані про потерпілого мають важливе значення. Володіючи відомостями про фізичні, психічні та соціальні ознаки потерпілого, слідчий в ході розслідування може створити приблизну модель його особи, що сприяє висуненню версії про обставини, мотиви замаху, про особу злочинця.

О.Н. Колесніченко та В.О. Коновалова, вважають, що система ознак, які відносяться до особи потерпілого, має складну структуру. Вона включає загальні демографічні відомості (стать, вік, місце проживання, навчання, роботи та ін.), дані про спосіб життя, риси характеру, звички та нахили, зв'язки (особисті, родинні, службові, побутові та ін.) і відносини (ворожі, неприязні, дружні і т.ін.). В окремих методиках до складу даних про потерпілого включаються ознаки віктимності.

Важливість даних про потерпілих у криміналістичній характеристиці терористичного акту пояснюється двома обставинами: певна вибірковість у діях злочинця свідчить про взаємозв'язок між особливостями особи злочинця і потерпілого; наявність зв'язку між злочинцем та потерпілим впливає на мету, мотив, місце, час, способи вчинення та інколи приховання злочину.

Жертва терористичного акту пов'язана з усіма компонентами криміналістичної характеристики даної категорії злочинів. Однак найбільший інтерес викликає її зв'язок із злочинцем, адже він дозволяє розробляти рекомендації, які забезпечують безпосередній «вихід» на особу злочинця. Взаємозв'язки жертви і злочинця різноманітні і прослідковуються за лінією спільності їх персонографічних, морально-психологічних, поведінкових, цільових, мотиваційних, просторово-часових та інших характеристик і відношень.

Важливим для «виходу на злочинця» при дослідженні терористичного акту є зміст взаємозв'язків «жертва-злочинець». Такі зв'язки можна розділяти на чотири групи: 1) особи, які знаходяться із терористом в досить близьких стосунках; 2) жертви, різноманітні стосунки яких із терористом розвиваються на ґрунті особистого

знайомства в рамках здійснення службової, суспільної та іншої діяльності; 3) жертви, стосунки яких з терористом формуються на ґрунті випадкового знайомства; 4) потерпілі, взаємозв'язок яких із терористом не був матеріалізований двосторонніми відносинами до моменту замаху, а контакти із злочинцем виникли у зв'язку із вчиненням терористичного акту.

Для формування криміналістичної типології суттєвими є класифікації взаємозв'язків жертви і терориста в залежності від часу їх виникнення (на стосунки, що виникли до, в момент і після вчинення замаху); у залежності від способів їх виникнення (на безпосередні, контактні і опосередковані, безконтактні відносини); в залежності від довготривалості перетворення існуючих взаємин у кримінальні (на постійні, імпульсивні та спонтанні) тощо.

Криміналістична значимість перерахованих взаємин різноманітна. Зокрема, правильне встановлення часу виникнення зв'язків служить орієнтиром, що безпосередньо вказує на особу злочинця; контактних способів їх здійснення, виступає основою для пошуку слідів жертви; імпульсивність їх розвитку вказує на криміналістичний тип терориста тощо.

Взаємозв'язок жертви і злочинця здійснюється не тільки в рамках особистих, але і морально-психологічних їх характеристик. Важливим компонентом інтегративного морально-психологічного портрету будь-якої особи є її соціальна настанова, яка володіє комплексом різноманітних ознак. Серед них першочергове криміналістичне значення мають дані про ставлення до сім'ї і праці, про негативні і позитивні інтереси (потреби, звички), судимості тощо.

Криміналістичне значення досліджуваних нами зв'язків в межах системи «злочинець-жертва» полягає у тому, що вони певним чином впливають на встановлення оточення жертви і характер взаємозв'язків з нею, виявлення у жертви специфічних інтересів, потреб, кола занять і типових місць спілкування з найближчим оточенням тощо. Тому вказані зв'язки можуть використовуватися в теорії при розробці проблем висунення версій, планування і визначення алгоритму розслідування, моделювання особи злочинця, встановлення напрямів пошуку і можливих місць знаходження злочинця і очевидців, виявлення способів вчинення злочину і протидії розслідуванню, вибору тактики слідчих дій тощо.

У криміналістичній характеристиці об'єкт злочинного замаху є збірним поняттям. Для різних груп злочинів об'єкти специфічні. Найбільш типові об'єкти злочинного замаху при терористичному акті є такі: 1) людина (фізична особа) у зв'язку з її державною, громадською або іншою діяльністю або із помсти за таку діяльність; 2) люди (групи людей) у житлових будинках, кінотеатрах та інших місцях постійного або

тимчасового знаходження, а також у місцях їх масового скупчення при проведенні громадських, культурних або політичних заходів; 3) гіпераварійні об'єкти промисловості, транспорту, паливно-енергетичного комплексу і комунального господарства: атомні, гідро- і теплоелектростанції, підприємства водопостачання, газо- і нафтопроводи, нафтодобувні і нафтопереробні підприємства, залізничні і автомобільні мости, автомагістралі; 4) інші об'єкти і засоби транспорту (повітряного, залізничного, автомобільного, річкового, морського); 5) адміністративні будівлі державних і суспільних закладів, банків, торгівельно-промислових корпорацій, а також будівлі правоохоронних органів і спецслужб; 6) військові об'єкти і військовослужбовці у місцях їх постійної і тимчасової дислокації.

Для криміналістики мають значення властивості потерпілого, які перебувають у тісному зв'язку з іншими компонентами криміналістичної характеристики: якостями злочинця, способом та засобами вчинення злочину, обстановкою, у якій він готувався та вчинявся і т.ін. Ці відомості дозволяють при розслідуванні чергового аналогічного злочину скоротити коло осіб, серед яких варто шукати злочинця, повніше охарактеризувати його особу, мотиви вчинення злочину, спланувати пошук доказової інформації.

Як свідчить судово-слідча практика у злочинах, де є потерпілі, виявлення злочинця значною мірою йде за таким ланцюжком: потерпілий - підозрюваний - обвинувачуваний.

Терористичні акти вчинені із застосуванням зброї та вибухового пристрою, набувають найбільшої небезпеки у випадках, коли спрямовані проти державних та громадських діячів, працівників правоохоронних органів, членів екіпажів повітряних судів, співробітників адміністрацій.

Вибірковість майбутньої жертви з поміж інших громадян терористом здійснюється з урахуванням таких факторів, яке займане потерпілим положення в суспільстві та пов'язана із цим діяльність.

При терористичних актах стосовно конкретних осіб, між поведінкою терористів та жертвою завжди є певний взаємозв'язок. На таких осіб здійснюються посягання у зв'язку з їх політичною позицією або здійснюваною діяльністю, коли протиборчим їм силам вигідно їх усунути із політичної арени або із громадського життя. У зв'язку з цим поведінка потерпілого певною мірою може сприяти реалізації злочинних задумів терористів і відображається в механізмі вчиненого злочину.

Проаналізована вітчизняна та зарубіжна судово-слідча практика свідчить, що терористи нерідко використовують вогнепальну зброю та вибухові пристрої в транспортних засобах, оскільки тут, як правило, має місце значне скупчення людей та є можливість ефективніше реалізувати

свої злочинні задуми, супроводжувані найчастіше людськими жертвами та істотними матеріальними збитками.

Жертвою терористичної акції можуть стати і її виконавці. Це можливо, коли замовники, організатори таким способом намагаються приховати сліди злочину, а головне - свою причетність до вчиненого.

Здійснення масових терористичних акцій своїм застрашливим впливом звернено до широкого невизначеного кола громадян, спрямовано проти нейтральної в політичному, національному або релігійному відношенні групи людей, які не мають із терористами абсолютно ніяких взаємин. Це найбільш варварська форма масового винищення людей.

Захоплення заручника як жертви злочину заслуговує на особливу увагу. Результат вивчення особи заручників свідчить про те, що в 60 % випадків терористи при виборі способу та засобів, а також місця й часу захоплення заручників, враховували особистісні якості передбачуваної жертви.

Для криміналістичної характеристики такого роду акцій мають значення такі обставини: а) якості й властивості особи заручників, їх психічні особливості, фізичний стан, вік, які зумовили характер та зміст їх дій; б) посадове та суспільне становище, особливості професійної діяльності потерпілих; в) поведінка потерпілого в період перебування заручником; г) рівень знайомства потерпілого з терористами та їх взаємини; д) дії потерпілого по можливій протидії розслідуванню.

Проведений аналіз показав, що при захопленні заручників виділяються чотири основні групи жертв: 1) безпосередня (це сам заручник, тобто будь-яка людина, яка у даній ситуації завжди позбавляється волі); 2) непряма (той, до кого пред'явлені вимоги (третя сторона), це можуть бути родичі заручника, будь-яка організація, підприємство, установа й т.ін., злочинець ставить цих осіб перед вибором: життя та волі заручника в обмін на виконання певних вимог); 3) співпричетна (будь-які особи, у тому числі родичі й знайомі, організації, підприємства, установи й т.ін., інтереси яких можуть бути також порушені при захопленні заручників); 4) безпосередня жертва (одна з головних діючих осіб у виниклій конфліктній ситуації).

Вибір належної жертви, як правило, залежить від мети запланованої операції. Так, з метою залучення уваги широкої громадськості об'єктом нападу терористів в Російській Федерації, Іраку, Афганістані та інших країнах вже ставали державні або громадські діячі, впливові підприємці або бізнесмени, журналісти, чи навіть беззахисні особи - жінки, діти, пасажери транспортних засобів. У випадку, коли терористичний акт здійснюється шляхом захоплення заручників з метою звільнення своїх однопідданих від покарання, терористи віддають перевагу захопленню громадян інших держав (які особливо користуються міжнародним

захистом), представників правоохоронних органів. Це в основному пояснюється тим, що захоплення таких осіб завжди привертає увагу громадськості одночасно низки країн, викликає швидку відповідну реакцію найвищих інстанцій держав, що дозволяє злочинцям досягати відразу декількох цілей.

Значну небезпеку являють вибухи, здійснювані терористами в місцях масового скупчення людей (торговельні центри, підземні переходи, багатолюдні площі, ринки, вокзали і т.ін.) і поблизу адміністративних будинків. Ці вибухи викликають небезпечні наслідки через те, що спричиняють численні жертви та створюють у людей атмосферу страху, паніки, непевності у своїй безпеці та безпеці своїх близьких.

Окремо в класифікації об'єктів нападу стоять гіпераварійні об'єкти: атомні та гідроелектростанції, газо- та нафтопроводи, нафтовидобувні та нафтопереробні, газові та хімічні підприємства і т.ін. Терористи вже сьогодні в стані вивести з ладу, зруйнувати, знищити такі об'єкти.

Потенційно небезпечними об'єктами, що могли привернути «увагу» терористичних груп на території України є такі, які мають найвищий ступінь небезпеки: чотири атомні електростанції, хімічно небезпечні об'єкти 1-го ступеня небезпеки, вибухо- і пожежонебезпечні об'єкти категорії «А» і «Б», дамби водосховищ Дніпровського каскаду, транспортні вузли (у тому числі аеропорти і залізничні станції), магістральні трубопроводи, військові склади та бази.

Після Чорнобильської катастрофи та поширення ядерних технологій на держави з нестабільними політичними режимами постала на часі проблема запобігання ядерному тероризму. Основними загрозами є зараження радіоактивними речовинами - використання радіоактивних матеріалів (цезію, плутонію, кобальту та ін.); диверсії на ядерних об'єктах.

Глобалізація світового інформаційного простору, охоплення мережею Інтернету всіх куточків земної кулі, здійснення за його допомогою найскладніших операцій у фінансовій сфері поряд з усіма перевагами відкриває, на жаль, і нові широкі можливості для злочинців. Нищівних ударів по безпеці та добробуту народів і держав може завдати комп'ютерний та інформаційний тероризм. Терористичні організації використовують новітні комп'ютерні технології, супутникові телефони, сучасні засоби подроблення документів. З іншого боку, використання нових інформаційних технологій у системі державного управління робить її особливо вразливою для терактів.

Підводячи підсумок аналізу відомостей про особу терориста та терористичні групи, відомостей про предмет безпосереднього замаху при терористичному акті, слід відзначити, що такі відомості крім потенційної допомоги у розслідуванні аналізованих злочинів дозволяють: а) виявляти

найбільш уразливі потенційно небезпечні об'єкти, б) одержувати інформацію про характеристику можливих наслідків подій, прогнозувати їх вплив на населення й навколишнє середовище, в) визначати заходи здійснювані органами внутрішніх справ щодо обслуговування території та прогнозувати негативні наслідки, г) визначати сили та засоби необхідні для намічуваних органами внутрішніх справ заходів, а також порядку дій щодо пом'якшення негативних наслідків, д) узгоджувати порядок координації та взаємодії з органами державної влади і спеціальних служб, е) здійснювати підготовку сил та засобів для ефективної роботи при настанні прогнозованих подій, є) формувати систему управління власними та доданими силами й засобами, ж) створювати умови щодо забезпечення життєдіяльності співробітників органів внутрішніх справ в умовах конкретних надзвичайних ситуацій.

СЛІДОВА КАРТИНА ЯК СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТЕРОРИСТИЧНОГО АКТУ

Старушкевич Анатолій Володимирович
кандидат юридичних наук, доцент, докторант кафедри криміналістики
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Літвін Валерій Валерійович
кандидат юридичних наук, заступник керівника департаменту
Міністерства внутрішніх справ України

У криміналістичній теорії поширеною є концепція, що слідова картина злочину складається з двох елементів: слідів злочину (у їх слідознавчому розумінні) і обставин злочину (місце, час і умови).

Під обстановкою терористичного акту розуміється частина навколишнього середовища, на тлі якої виникає, протікає злочин та процес його відображення. Елементами такої обстановки можуть бути різні за природою, характером, функціями об'єкти, які мають криміналістичне значення (територія, клімат, демографія, а також обставини, які характеризують місце, час, умови й інші особливості конкретної об'єктивної ситуації), що визначають можливості вчинення терористичного акту.

До типових умов (обстановки) у даній категорії справ відносяться відомості про місце, час і характер кримінальної ситуації. Місце й час підготовки та вчинення терористичного акту, як показує аналіз оперативно-слідчої практики, у більшості випадків спеціально планується злочинцем, виходячи зі своїх можливостей, обраного способу дій,

уразливості даної ділянки або жертви й доступності до них, бажання завдати найбільшої шкоди й одержати найбільший застрашливий ефект.

З урахуванням часового фактору активізація терористичної діяльності припадає на періоди проведення важливих політичних кампаній. Саме використання такої обстановки для вчинення терористичних актів є ключовим чинником у протиправній діяльності терористів.

Аналіз терористичних актів, вчинених з використанням вогнепальної зброї й вибухових пристроїв, дозволяє розподілити частоту зустрічальності місць їх здійснення, у бік зменшення, так: 1) у житлових приміщеннях (під'їздах, підвалах, квартирах); 2) на транспортних засобах (повітряних судах, автобусах, залізничних поїздах, метро, автомобілях і біля них); 3) в адміністративних та інших будинках, займаних державними, комерційними та іншими установами; 4) на вулицях і площах.

Аналіз та узагальнення типових даних про обстановку вчинення терористичних актів дозволяють визначити приблизний район, а іноді й конкретні місця їх можливого проведення; одержати відомості про час можливого терористичного акту; усунути виявлені раніше прорахунки; підсилити заходи безпеки, посиливши контроль у вибухонебезпечних місцях (у тому числі з використанням оперативних можливостей) і в остаточному підсумку запобігти новим проявам терору.

Будь-який злочин так чи інакше призводить до зміни об'єкту злочинного впливу й навколишньої обстановки. Зміни у вигляді матеріальних слідів та образів у свідомості очевидців можуть бути специфічними для певної групи злочинців. Це стосується насамперед слідів, які відображають зв'язок між об'єктами - носіями інформації про злочин. Специфічними можуть бути й різноманітні порушення матеріальної обстановки (руйнування, ушкодження), які призводять до невідповідності її початковому стану. Це теж сліди як результат діяльності злочинців.

Терористичні акти також залишають значну кількість різноманітних слідів (у тому числі суто специфічних) сліди вогнепальних, осколкових, ножових і тому подібних поранень на тілі потерпілих, сліди ушкоджень на трупі та його одязі біологічного походження - кров, клітини м'яких тканин, кісткові останки та ін. Вони містять важливу й часом точну інформацію про спосіб, місце, час, знаряддя злочину та ймовірного злочинця. На місці події залишаються сліди застосування вогнепальної зброї: кулі, гільзи, залишки порохового заряду, пижі, вогнепальні пробоїни в перешкодах.

До комплексів слідів вибуху відносяться: деформовані фрагменти деталей і частин вибухових пристроїв; конденсовані (тверді) продукти

вибуху; не прореагувавши частки вибухових речовин; сліди впливу продуктів вибуху та повітряної ударної хвилі на деталі пристроїв і предмети обстановки місця події; сліди розльоту вражаючих елементів та інших фрагментів вибухового пристрою (осколкова поразка предметів обстановки); сліди впливу вибуху на людину.

Наявність, ступінь виразності, місця локалізації тих або інших слідів вибуху в матеріальній обстановці на місці події в кожному конкретному випадку залежать від хімічної природи та маси вибухової речовини, виду й потужності засобів ініціювання, характеристики корпусу та інших особливостей конструкції вибухового пристрою, обраного злочинцем місця закладки вибухового пристрою, наявності або відсутності поблизу вибухового пристрою предметів обстановки та низки інших факторів, пов'язаних з видом (родом) предметів, які перебували в момент вибуху в безпосередній близькості від вибухового пристрою.

Деформовані фрагменти деталей та частин вибухових пристроїв поділяються на кілька груп за їх можливою приналежністю (відношення до різних частин конструкції пристрою): а) засоби ініціювання - цоколі електролампочок, частини електронагрівальних спіралей, дрібні осколки тонкого металу, уламки пружин, деформовані трубки з отворами, фігурні стрижні із загостреним кінцем, розкуйовджені шматки обгорілої мотузки (залишки вогнепровідного шнура), оплавлені шматочки пластикових трубок, дрібні шматочки електропроводів; б) підрильний ініціюючий механізм - уламки радіодеталей, мікросхем, залишки годинникових механізмів (пружини, шестірні, стрілки й т.ін.), фрагменти джерел струму, обривки проводів, деформовані металеві вироби (трубки, скоби, важелі, пластини й т.ін.), обривки електроізоляційних стрічок, уламки пластмаси; в) корпус і камуфляж пристрою - осколки товстостінних металевих труб, шматки жерсті й тонкого металу, обривки картону та паперу, шматки фанери, дерева та пластмаси, частини портфелів, сумок, поліетиленових пакетів і мішків, осколки скла; г) інші елементи вибухового пристрою та супутні об'єкти - деформовані цвяхи, гайки, кульки, шайби, втулки, шматки металу, шматки тканини та частини текстильних виробів, обривки ізоляційних та липких стрічок, частини пластмасових виробів, обривки газет та клаптики паперу.

Конденсовані (тверді) продукти вибуху містять в основному вуглець (сажу) в ультрадисперсному стані, окиси алюмінію, магнію та інших металів (коли металеві порошки входять до рецептурного складу вибухової речовини). Дослідження твердих продуктів вибуху надає інформацію про наявність у складі вибухової речовини відповідних компонентів неорганічної природи.

Газоподібні продукти вибуху - окиси азоту, вуглекислий газ, пари води, окис вуглецю, інші отрутні гази, криміналістичного значення не мають і в практиці дослідження слідів вибуху не використовуються.

Не прореагувавши частки вибухової речовини у слідах вибуху несуть основну криміналістичну інформацію про підірвану вибухову речовину і існують у вигляді чотирьох груп мікрооб'єктів: 1) залишки вибухової речовини у вигляді непрореагувавших шматків та порошку, які являють собою добре видимі неозброєним оком матеріальні утворення, що мають практично всі морфологічні ознаки вибухової речовини (наявність таких об'єктів пов'язана або з відсутністю детонації та вибуху, або із загасанням вибухового перетворення внаслідок дефектного спрацьовування засобів ініціювання або непридатності використаної вибухової речовини); 2) друга група - окремі частки та малі кількості вибухової речовини, які являють собою частки, що відділилися від заряду, вибухові речовини, які несуть інформацію про його морфологічні ознаки (частки мають розмір не більше 1 мм, стійку форму та інші властивості, малі кількості речовини (масою до 0,1 мг) несуть інформацію про якісний та кількісний склад компонентів вибухових пристроїв, присутні в слідах вибуху, коли заряд має німічну оболонку з паперу або картону); 3) мікрочастинки та мікрокількості вибухової речовини, які являють собою дуже малі за розміром та масою об'єкти, що відділилися від заряду вибухової речовини і несуть інформацію тільки про природу та якісний склад компонентів вибухової речовини (їх розміри менш 0,1 мм, маса менш 0,01 мг, виявляються спеціальними вибухотехнічними методами та засобами); 4) ультрамікрочастинки та слідові кількості вибухової речовини, які являють собою невидимі неозброєним оком непрореагувавши залишки вибухової речовини, що виявляються тільки високочутливими приладами та містять інформацію тільки про природу вибухової речовини (для криміналістичного дослідження таких об'єктів необхідні спеціальні прийоми підготовки проб та особливий порядок поводження з об'єктами-носіями).

Сліди впливу продуктів вибуху та повітряної ударної хвилі на деталі пристрою й предмети обстановки місця події надзвичайно різноманітні. Їх розрізняють за природою фізичного впливу вибуху на предмети навколишнього оточення. Загалом, для вибухів вибухового пристрою із зарядами масою до 10 кг вибухової речовини, виділяють бризантний, тепловий і запальний, фугасний (метальний), мікроструктурний та сейсмічний вплив.

У сукупності осколковий спектр несе цінну інформацію про багато характеристик вибухового пристрою: заряд вибухової речовини та її оболонку, орієнтацію корпусу вибухового пристрою в просторі на момент

вибуху, наявність та характеристику додаткових вражаючих елементів та ін.

Сліди впливу вибуху на людину поділяються на дві групи: матеріальні сліди (травми) та уявні образи. Матеріальні сліди розрізняють за видами та інтенсивністю впливу: не сумісні з життям травми (відрив кінцівок, розрив внутрішніх органів, знищення частин тіла); травми середнього та легкого ступеня важкості (переломи кісток, контузія, струс мозку, сильні опіки); тимчасова втрата працездатності (забиті місця, гематоми, контузія, опіки, стресові стани). До слідів вибуху, які відображаються у свідомості потерпілих та свідків, відносяться: акустичний ефект вибуху, світловий вплив (спалах) та запахові відчуття. Ці сліди формуються в умовах сильного стресу й не завжди відповідають реальній дійсності через низку причин об'єктивного та суб'єктивного характеру.

Повніше вивчити обставини підготовки злочину, виготовлення, викрадення (підшукування) вибухонебезпечної або вибухової речовини можна, якщо поряд з пошуком та оглядом речовин, підозрюваних у приналежності до вибухової речовини (вибухонебезпечних сумішей), приділити увагу пошуку та огляду супутніх їм інших об'єктів та матеріалів.

Стосовно різних категорій вибухонебезпечних та вибухових речовин супутніми слідами-об'єктами є: а) порожні корпуси боєприпасів та мін, порожні картонні та паперові коробки з-під патронів та мисливського пороху, зім'яті або розірвані етикетки з маркуванням, безліч порожніх гільз та куль зі слідами інструмента типу пасатижів, які свідчать про роззрядження боєприпасів або витяг пороху з патронів або стандартних промислових упакувань; б) залишки промислових паперових патронів, клаптики паперу для виготовлення оболонки патронних промислових вибухових речовин, які містять маркувальні позначення та слідові кількості знаходження в них вибухової речовини, розірвані поліетиленові пакети, паперові та джутові мішки для упакування й транспортування більших кількостей вибухової речовини; в) розкриті картонні корпуси або оболонки від вибухових пакетів та інших навчально-імітаційних, сигнальних, освітлювальних засобів та піротехнічних виробів цивільного або військового призначення; г) спеціальна хімічна та технічна література, яка містить рецептури й технологію виготовлення вибухової речовини (при виявленні таких книг особливо ретельному огляду та фіксації підлягають сторінки, де є закладки, підкреслення тексту, позначки на полях); д) хімічний посуд та лабораторне устаткування: колби, лійки, склянки, мензурки, скляні палички, порцелянові чашки, ступки (при виявленні таких об'єктів огляду й вилученню підлягають ті з них, які мають забруднення речовинами невідомого походження); е) кухонний

посуд: каструлі, склянки, тарілки, ложки зі слідами речовин, які мають зовнішні ознаки, аналогічні зовнішнім ознакам типових вибухових речовин; є) ваги різного типу: домашні, кухонні, фотографічні, лабораторно-хімічні; гирі та ваги до них (при огляді варто звертати увагу на наявність пилу, мікрочастинок або розсипу речовин, схожих на саморобну вибухову речовину або її компоненти); ж) скляні банки й інші ємності з фабричними етикетками речовин, які є вихідними компонентами при виготовленні вибухової речовини: концентрована азотна кислота, уротропін, фенол, толуол, гліцерин, ацетон, перекис водню, нітрат срібла, нітрат свинцю, металева ртуть, мідний купорос; з) картонні коробки, банки, пляшки й інші ємності, які містять речовини з ознаками вибухової речовини, а також аналогічні порожні ємності, що містять окремі частки або сліди речовин невідомої природи.

Своєчасне виявлення та криміналістичне дослідження зазначених супутніх об'єктів при розслідуванні терористичного акту дозволяє одержати додаткові дані про характеристики застосованої вибухової речовини. Обов'язковому огляду, вилученню та експертно-криміналістичному дослідженню на предмет виявлення й діагностики слідових кількостей вибухової речовини підлягають: робочий та повсякденний одяг (штани, сорочки, піджаки, халати, рукавички), документи (посвідчення особи, паспорт, водійське посвідчення й технічний паспорт автомобіля), особисті речі повсякденного користування (носові хустки, рушники, бритвені принадлежности, ключі від квартири, гаража, машини, дачі та ін.) осіб, підозрюваних у причетності до виготовлення або застосуванню вибухової речовини.

Аналіз практики показує, що нерідко вдається виявити вибухові пристрої, які не вибухнули із причин, що не залежать від волі терористів.

До супутніх слідів відносяться аудіо- та відеозапис переговорів з терористами, аудіозапис переговорів між терористами, які вони здійснювали за допомогою телефонних та радіозасобів; відеозапис, зроблений на місці події представниками засобів масової інформації та співробітниками спецпідрозділів при звільненні заручників.

Більшість відомостей про злочин залишається у свідомості людей: потерпілих і свідків, особливо очевидців злочину, родичів, знайомих терориста, його сусідів і т.ін. (так звані ідеальні сліди). Вони можуть повідомити інформацію про зовнішність злочинця, напрями та шляхи його пересування, місця знаходження в певний час та характер дій там, у тому числі на місці злочину, про спроби придбати зброю, вибухові пристрої або їх деталі; про виготовлення, зберігання та випробування знаряддя злочину; про взаємини з жертвою та погрози на її адресу.

Як свідчить вітчизняна та зарубіжна судово-слідча практика діяльність злочинців при вчиненні терористичного акту знаходила

відображення також у свідомості водіїв, пасажирів громадського транспорту; членів екіпажу та пасажирів захопленого повітряного судна; громадян, захоплених у якості заручників і ін. Це можуть бути особи, до яких терористи зверталися з проханням «догляду» за сумками, мішками чи іншими предметами зі схованими у них вибуховими пристроями. Крім того, про зазначені дії злочинців інформацією володіють співробітники служби управління повітряним рухом та інші представниками компаній цивільної авіації, з якими члени екіпажу повітряного судна вели радіопереговори з приводу виниклої ситуації на борту літака (вертольота). Важливу інформацію можуть повідомити представники спеціальних підрозділів, які беруть участь в операції зі звільнення заручників.

Відомості про це знаходять висвітлення в аудіо- та відеозаписах заяв терористів для засобів масової інформації, аудіозаписах їх телефонних переговорів між собою. Крім того, інформація може міститися в записних книжках, на окремих аркушах паперу, у зошитах для конспектів, у належних терористам документах, включаючи електронні носії інформації.

Одна з найбільших потенційних небезпек - хіміко-біологічний тероризм. Найбільш розповсюдженими і доступними хімічними речовинами для проведення терактів є: токсичні гербіциди та інсектициди; аварійно, хімічно небезпечні речовини (хлор, фосген, синильна кислота тощо); отруйні речовини (зарин, зоман, Ві-ікс, іприт, люїзит); психогенні та наркотичні речовини; збудники небезпечних інфекцій: сибірської язви, віспи, туляремії та ін.; природні отрути і токсини (стрихнін, рицин, бутулотоксин, нейротоксини тощо). В Україні зосереджена значна кількість хімічного виробництва, яке є диверсійно уразливим. В Україні значно поширились інфекційні хвороби, які становлять значну загрозу для здоров'я людей. Більшість збудників інфекційних захворювань людини є біологічними агентами, використання яких можливе для біологічного терору.

Таким чином, слідова інформація як «протокол минулого» є першоосною для оцінки слідчої ситуації й побудови слідчих версій, дозволяє заповнити відсутню інформацію про поведінку злочинця під час злочину. Нарешті, вона служить програмою подальшого розслідування, указуючи на методи та джерела одержання додаткових фактичних даних, шляхи виявлення контингенту осіб, які підлягають перевірці, звуження їх кола, виявлення й викриття терористів.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

*Толокольніков Станіслав Валерійович
аспірант Академії адвокатури України*

Кримінально-процесуальний кодекс України одним із своїх завдань ставить питання захисту прав та законних інтересів юридичних осіб, які беруть у ньому участь [5]. Вступаючи в кримінально-процесуальні правовідносини, юридична особа, як і суб'єкт будь-якої іншої галузі права, має кримінально-процесуальну правосуб'єктність та свій процесуальний статус. Досліджуючи таку правову категорію як кримінально-процесуальна правосуб'єктність, необхідно зупинитися на питанні її реалізації.

Незважаючи на актуальність та надважливість цього питання, адже від досконалості правової регламентації способів реалізації кримінально-процесуальної правосуб'єктності залежить ступень реалізації прав і законних інтересів юридичних осіб, слід визнати, що в кримінальному процесі цьому питанню не приділено достатньо уваги.

Правоздатність та дієздатність юридичної особи як штучного суб'єкта права реалізується особливим чином [4, 310]. Волю юридичної особи як самостійного суб'єкта права формують та виражають її органи [2, 192]. На відміну від Цивільного, Цивільного процесуального, Господарського процесуального та інших кодексів України, Кримінально-процесуальний кодекс не передбачає реалізацію правосуб'єктності юридичної особи через її органи.

Натомість законодавець використовує термін «власник (співвласник) юридичної особи приватного права» (ст. 27¹ КПК України [5]). Не звертаючи уваги на те, що із появою цієї статті з'явилися нові невирішені питання (основними з яких є питання віднесення кримінальних справ про злочини, передбачені ст. 235¹, 235² або 235³ Кримінального кодексу України до справ приватного обвинувачення), слід усе ж таки відповісти на запитання: чи є цей випадок особливістю реалізації правосуб'єктності юридичної особи в кримінальному процесі? Адже жоден із нормативно-правових актів інших галузей права не вважає власника юридичної особи приватного права її органом та не наділяє його повноваженнями виступати від імені юридичної особи. Взагалі термін «власник» використовується Господарським кодексом України (ст. 65 ГПК України [1]) до правової регламентації виключно такого виду юридичної особи, як підприємство, тоді як це не єдиний вид юридичних осіб приватного права.

Слід зазначити, що аналогічна стаття Кримінально-процесуального кодексу Російської Федерації (ст. 23 КПК РФ [8]) використовує термін

«керівник організації». Російськими науковцями пропонується доповнити її після слів «керівника», словами «засновника (учасника)» [7, 85]. Ми не погоджуємося з такими пропозиціями оскільки не вважаємо за необхідне наділяти засновників (учасників) такими повноваженнями, адже вони беруть участь в управлінні (реалізують свої корпоративні права) через органи юридичної особи, які й виражають волю юридичної особи.

Вважаємо за необхідне змінити ст. 27¹ КПК України: замість терміна «власник», використати термін «керівник».

Відсутність в КПК України терміна «орган юридичної особи» не позбавляє особу, яка виконує його функції, наприклад, директора товариства з обмеженою відповідальністю чи директора приватного підприємства брати участь у кримінальному процесі в якості представника, що також підтверджується практикою [6, 146].

Отже, відповідно до кримінально-процесуального законодавства юридична особа може реалізовувати свою правосуб'єктність через інститут процесуального представництва (ч. 2 ст. 52, ст. 99¹, ч. 2 ст. 181 КПК України [5]). Практично одностайно науковці пишуть про обов'язкову участь представника юридичної особи в кримінально-процесуальних правовідносинах, в яких бере участь сама юридична особа [3, 81] [9, 72]. Але ж можливість мати представника не передбачена для заставодавця, поручителя та інших юридичних осіб - суб'єктів кримінального процесу.

Слід звернути увагу на проблеми, які можуть виникнути на практиці. Так, керівник юридичної особи, якщо він допитувався або підлягає допиту як свідок, не може бути представником юридичної особи – цивільного позивача або цивільного відповідача (ст. 63 КПК України [5]). Ця проблема стає актуальною, коли в складі юридичної особи одна фізична особа. Єдиним виходом у такій ситуації є уповноваження юридичною особою інших осіб на представництво інтересів у кримінальному процесі. Як бачимо, наявність обмежень для осіб, які можуть бути представниками в кримінальному процесі, свідчить про особливості реалізації кримінально-процесуальної правосуб'єктності юридичної особи.

Таким чином, незважаючи на особливості правової природи юридичної особи, Кримінально-процесуальний кодекс України регламентує представництво юридичних осіб у виключних випадках, позбавляючи юридичну особу можливості в певних умовах взагалі реалізовувати свої права та законні інтереси.

Нами пропонується доповнити КПК України загальною нормою, яка б передбачала можливість мати представника для всіх юридичних осіб, які беруть участь у кримінальному процесі України.

Література:

1. Господарський кодекс України // <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Гражданское право: в 2-х т.: учебник / ред.. Е.А. Суханов. – узд. 2-е, перераб. и доп. – М.: БЕК, 2000. – с. 192.
3. Клименко Ярослав Александрович. Цивільний позов як одна із форм забезпечення слідчим відшкодування шкоди, завданої злочином // Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. – Київ, 2003 р. – 200 с.
4. Козлова Н.В. Правосуб'єктність юридического лица // Н.В. Козлова. – М.: Статут, 2005. – 476 с.
5. Кримінально-процесуальний кодекс України // <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Нескороджена Лариса Леонідівна. Забезпечення процесуальних прав і законних інтересів позивача та відповідача у кримінальному судочинстві України // Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. – Київ, 2002 р. – 225 с.
7. Сычев П.Г. Особенности участия и гарантии прав организаций (юридических лиц) на досудебных стадиях уголовного судопроизводства // Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. - Москва, 2008. - 231 с.
8. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации // <http://www.consultant.ru/popular/upkrf/>
9. Циганюк Юлія Володимирівна. Цивільний позов у кримінальному процесі України та країн континентальної правової системи: порівняльно-правове дослідження // Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. – Київ, 2008 р. – 205 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КАРНОГО РОЗШУКУ ЩОДО ПЕРСОНІФІКАЦІЇ НЕВПІЗНАНИХ ТРУПІВ

*Третьяк Катерина Володимирівна
ад'юнкт кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету
підготовки фахівців кримінальної міліції Одеського державного
університету внутрішніх справ*

Актуальність обраної теми є безсумнівною для теорії і практики діяльності органів внутрішніх справ. Сьогодні дійсно існують суттєві проблеми, пов'язані з діяльністю підрозділів карного розшуку щодо персоніфікацією невідомих трупів.

Проблемні аспекти теорії оперативно-розшукової діяльності, зокрема розшукової роботи ґрунтовно досліджувалися в працях багатьох

науковців, серед яких Б.І. Бараненко, Д.В. Бойчук, М.П. Водько, М.В. Гарник, К.К. Горяінов, О.Ф. Долженков, О.М. Джужа, О.В. Копан, В.В. Матвійчук, В.С. Овчинський, С.А. Шкода та багато інших. Вагомі результати їхньої копіткої праці найшли своє відображення в чинному законодавстві України та в інших напрямках політики нашої держави у сфері протидії злочинності. Однак, на наш погляд, реалії сьогодення, існуюча неузгодженість між законодавчими та відомчими актами, неопрацьованість окремих питань в цієї галузі потребують подальших ґрунтовних досліджень та розробок.

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» однією з підстав для проведення оперативно-розшукової діяльності є наявність достатньої інформації про осіб, які безвісно зникли [1]. До таких осіб відносять тих, хто без видимих причин зник із свого звичного оточення, постійного місця проживання чи постійного місця роботи, стосовно яких в органи внутрішніх справ надійшли заяви чи повідомлення про зникнення і є підстави вважати, що вони стали жертвами злочину чи нещасного випадку.

На оперативні підрозділи органів внутрішніх справ покладаються такі напрямки розшукової роботи, як:

- розшук обвинувачених та підсудних, що переховуються від органів дізнання, слідства й суду;
- розшук засуджених до покарання у вигляді позбавлення волі, які ухиляються від виконання вироку після набрання ним законної сили;
- розшук безвісно зниклих осіб;
- встановлення особистості невпізнаних трупів.

Розшукова робота є самостійним напрямом діяльності оперативно-розшукового підрозділу. Їй притаманний ряд характерних ознак: нормативно-правовий характер, відношення до компетенції державних правоохоронних органів та спецслужб, комплексність засобів та методів, багатоцільова направленість та деякі інші [2]. Однак, на сьогодні існує ряд важливих проблемних питань з цього приводу на які, за нашим переконанням, необхідно звернути увагу. Суттєвою проблемою, на нашу думку, є проблема персоніфікації невпізнаних трупів.

Ефективність роботи щодо персоніфікації невпізнаних трупів в першу чергу залежить від якості проведення невідкладних слідчо-оперативних заходів.

Слід звернути увагу на проведення повного комплексу судово-медичних досліджень та дактилоскопіювання, в результаті яких можна персоніфікувати труп та виявити наявність або відсутність ознак злочину. Але, у зв'язку із тим, що працівники карного розшуку не завжди правильно ставлять питання судово-медичним експертам та не в повному обсязі проводять оперативно-розшукові заходи, виникають певні

проблеми, пов'язані з втратою часу, можливих речових доказів тощо. Отже, судово-медичним експертам необхідно в першу чергу здійснювати практичну допомогу оперативним підрозділам в отриманні пальцевих візерунків невідомих трупів, в тому числі таких, що зазнали зміни внаслідок гноїння, мацерації та муміфікації.

Про гостроту поставленої проблеми можна судити, насамперед з наявних статистичних даних щодо стану та динаміки виявлення та встановлення невідомих трупів на території України. Тільки на початок 2009 року за обліками МВС України було зареєстровано 17347 невідомих трупів. Залишок на кінець 2009 року встановив 16482.

Аналіз практики розшукової роботи органів внутрішніх справ України свідчить про існуючі суттєві прогалини в організації та тактиці вказаного напрямку – персоналізації невідомих трупів. Також необхідно враховувати той факт, що організація розшукової роботи за вказаним напрямком потребує суттєвого перегляду, орієнтуючись на сучасні погляди в теорії та практиці оперативно-розшукової діяльності.

Такі зміни вимагають теоретичного переосмислення і наукового вирішення ряду актуальних проблем практичної реалізації шляхів вдосконалення оперативно-розшукової діяльності.

Література:

1. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №22.
2. Теория оперативно-розыскной деятельности : Учебник / Под ред. К.К. Горяинова, В.С. Овчинского, Г.К. Синилова. – М.: ИНФРА - М, 2009.-831с.

ДО ПИТАННЯ ПРО МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ В ГАЛУЗІ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Узунова Оксана Василівна

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та правосуддя Запорізького національного університету

Соснін Станіслав Петрович

студент юридичного факультету Запорізького національного університету

Такий принцип як «створення судочинства, яке б максимально гарантувало право на судовий захист, рівність громадян перед законом, створило б умови для дійсної змагальності та реалізації презумпції невинуватості» є складовою частиною Концепції судово-правової реформи в Україні, яка була схвалена Постановою Верховної Ради

України у квітня 1992 року [1]. Для того щоб забезпечити виконання цього принципу у жовтні 1995 року Україна приєдналася до Статуту Ради Європи та взяла на себе зобов'язання щодо приведення свого національного законодавства у відповідність до загальноновизнаних норм міжнародного права та процесуальних нормативів, передбачених Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод. Це стосується передусім кримінального судочинства, де найчастіше обмежуються права та свободи громадянина і де, у зв'язку з цим, конче необхідні кримінально-процесуальні гарантії їх захисту [2].

Можливість такого «приведення» - це, насамперед, визнання примата міжнародного права при врегулюванні питань, пов'язаних із міжнародними стандартами в галузі прав людини, а отже, і визначення рівня щодо їх реалізації та дотриманню з боку державних органів. Але, тим часом, у правозастосовній діяльності, як і раніше, діє стереотип, що орієнтований на принизливе ставлення до особи та невизнання за нею статусу повноправного суб'єкта кримінально-процесуальних відносин.

За вісімнадцять років незалежності України законодавець так і не спромігся прийняти новий Кримінально-процесуальний кодекс України (далі - КПК України), який би реалізовував на практиці принципи судово-правової концепції, втілював існуючі міжнародні стандарти та закріпив процесуальне положення рішень Європейського суду з прав людини. Вирішення зазначених проблемних питань поки що залишається поза увагою з боку держави, через складну політичну ситуацію, а іноді, спостерігаються процеси, що стали, на жаль, тенденцією з послаблення гарантій в галузі дотримання прав людини під гаслом боротьби з тероризмом.

Як показує практика, органи правосуддя найчастіше у своїй роботі використовують тільки положення національного кримінально-процесуального законодавства та документів службового користування. Головним чином, це відбувається через непоінформованість суддів, прокурорів, слідчих чи дізнавачів про існування міжнародних стандартів прав людини. А ініціатором застосування таких стандартів виступає переважно сторона захисту. У зв'язку з цим, актуальним є пошук альтернатив «кримінальному судочинству карального типу», і зокрема, загальне розширення й впровадження в національне законодавство примирливих процедур, орієнтованих на підвищення ролі потерпілого та визнання його повноправним суб'єктом кримінально-процесуального судочинства, з наділенням його таким правовим статусом, який би дозволив впливати на весь хід кримінального процесу, незалежно від етапу, на якому він здійснюється.

Отже, перш ніж закріпити міжнародні стандарти в національному законодавстві (з можливістю їх реалізації де-юре, а не де-факто) необхідно

дослідити суть поняття «міжнародні стандарти», провести класифікацію міжнародних норм, що містять міжнародні стандарти, а головним чином, дослідити іноземний досвід реалізації цих стандартів.

Намагаючись розкрити суть поняття «міжнародні стандарти» дійшли висновку, що вони охоплюють не тільки загальновизнані норми, принципи міжнародного права, міжнародні договори, а й численні документи рекомендаційного характеру (розроблені для ефективної реалізації вищевказаних норм і принципів) та передовий досвід іноземних держав із формування нових інститутів кримінально-процесуального права. В свою чергу міжнародні стандарти можна класифікувати в такий спосіб (за С.М. Ягофаровим): 1) стандарти, що мають статус загальновизнаних норм; 2) стандарти для осіб, щодо яких застосовані чи можуть бути застосовані (в майбутньому) примусові заходи; 3) стандарти для осіб, які визнані потерпілими від злочину; 4) стандарти в галузі ювенальної юстиції; 5) стандарти розвитку кримінального судочинства, що містять заходи створення сприятливих умов для реалізації всього комплексу стандартів; 6) стандарти в галузі етики й гуманізації кримінального судочинства.

З огляду на існування такої кількості стандартів необхідно активізувати роботу з роз'яснення їх суті. На жаль, положення діючого КПК України, незважаючи на ряд позитивних нововведень, відображають специфіку колишнього становлення до особи. Все це дозволяє зробити однозначний висновок про те, що кодекс морально застарів та потребує втілення концепції міжнародно-правового статусу особи (за А.П. Гуськовою), яка повинна враховувати й будуватися на базі гуманістичних перетворень та раціоналізації процедури участі особи в кримінальному процесі. Отже, концепцію міжнародно-правового статусу особи, як учасника кримінально-процесуальних відносин можна розглядати, як механізм, що потребує постійного розвитку та забезпечення прав і свобод особи, що полягає в переосмисленні ролі особи в сфері кримінально-процесуальних відносин. Відповідно, гарантією здійснення прав особи в сфері кримінального правосуддя повинен виступати найбільш оптимальний механізм здійснення кримінального судочинства, в основу якого покладений максимальний рівень забезпечення прав особистості. Слід зазначити, що базові міжнародні стандарти з права людини в сфері кримінального судочинства передбачені в Загальній декларації прав людини 1948 р., Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Європейській конвенції про видачу правопорушників 1957 р., Європейській конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 р., Міжнародному пакті про громадянські і політичні права 1966 р., Міжнародному пакті про

економічні, соціальні і культурні права 1966 р. та Типовому договорі про взаємну допомогу у галузі кримінального правосуддя 1990 р.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що введення положень міжнародного права в правову систему України повинне відбуватися поступово, шляхом відшукування достатніх передумов до використання тієї або іншої міжнародної норми, передбачивши можливі наслідки, які може викликати реалізація нового акту.

Література:

1. Постанова Верховної Ради України «Про концепцію судово-правової реформи» № 2296-ХІІ від 28 квітня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 30. - Ст. 426.
2. Заїка С. Основні положення міжнародно-правових документів з питань кримінально-процесуальних строків // Підприємництво, господарство і право. – 2004. - № 6. - С. 128.

СПОСІБ ЗЛОЧИНУ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОРИСЛИВИХ УБИВСТВ

Чорний Андрій Михайлович

здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету внутрішніх справ

Проблема пізнання способів злочинів має важливе не тільки теоретичне але й практичне значення. Спосіб злочину, у його криміналістичному розумінні, був предметом дослідження Р.С. Белкіна, В.П. Бахіна, О.М. Васільєва, В.К. Гавло, Г.Г. Зуйкова, В.М. Карагодіна, Н.С. Карпова, М.П. Яблокова та ін.

Знаний вчений-криміналіст Г.Г. Зуйков, визначав спосіб злочину як «... дії, спрямовані на підготовку, вчинення й приховання злочинів, використання відповідних знарядь і засобів, часу, місця й інші обставин об'єктивної обстановки вчинення злочину» (Зуйков Г.Г., 1970 р.). Як бачимо, автор досліджував спосіб злочину виключно із криміналістичних позицій, тобто, не з метою кваліфікації злочину й визначення суспільної небезпеки злочинця, а виходячи із завдань пошуку ефективних засобів розкриття й розслідування злочинів, крім цього, автор, виділяв у способі дії по підготовці, вчиненню й прихованню злочинів, і це, на нашу думку, цілком вірно.

Однак, вважаємо, що краще характеризувати спосіб злочину в цілому, а не його структурні елементи (дії по підготовці, вчиненню й прихованню злочинів). Тому, свого часу, Р.С. Белкін справедливо помітив,

що з поглядом Г.Г. Зуйкова можна погодитися лише тоді, «коли підготовка, безпосереднє вчинення й приховання злочину проходять єдиним задумом, коли всі ці дії пов'язані між собою в єдину систему, і, ще не вчинивши злочин, суб'єкт має чітку програму по його прихованню» (Белкін Р.С., 1995 р.).

Р.С. Белкін вважав, що «...спосіб приховання може існувати самостійно, як система дій по знищенню, маскуванню й фальсифікації слідів злочину й злочинця, як матеріальних, так і ідеальних» (Белкін Р.С., 1988 р.). Тобто, на думку Р.С. Белкіна у спосіб злочину не завжди включаються дії по прихованню злочину.

М.П. Яблоков, має дещо інший погляд на спосіб злочину. Він вважає що це «об'єктивно й суб'єктивно обумовлена система поведінки суб'єкта до, в момент і після вчинення злочину, що залишає різного роду характерні сліди зовні, які дозволяють за допомогою криміналістичних прийомів і засобів одержати уявлення про сутність події яка відбулася, своєрідну злочинну поведінку правопорушника, його окремі особистісні дані і відповідно визначити найбільш оптимальні методи виконання завдань розкриття злочинів» (Яблоков Н.П., 1995 р.). Як видно з наведеного визначення, М.П. Яблоков веде мову про систему поведінки й трактує її досить широко, навіть включає сюди дії після вчинення злочину. На нашу думку, тут змішуються різні поняття: дії по вчиненню злочину й дії в межах протидії, використовуваної злочинцем після злочину, вже в ході досудового розслідування.

Дещо відмінну точку зору на спосіб злочину має В.К. Гавло, який вважає, що «спосіб злочину як елемент криміналістичної характеристики злочину - це система дій (бездіяльності) по підготовці, вчиненню й прихованню злочину із властивими їй слідами-наслідками вчиненого, яка обирається суб'єктом злочину для досягнення злочинного результату відповідно до його особистих властивостей і обстановки злочину» (Гавло В.К., 1985 р.). Вважаємо, що в цьому погляді на спосіб злочину відображене вірне положення - дії по підготовці, вчиненню й прихованню злочину обираються винним з урахуванням не тільки його властивостей, але й під впливом об'єктивних і випадкових факторів.

Як бачимо, незважаючи на різні погляди на аналізоване поняття, науковці єдині в головному - спосіб злочину, який проявляється в різного роду слідах, є важливим джерелом відомостей якісної характеристики злочинної поведінки. Тому саме такий погляд на спосіб злочину, на нашу думку, є більше вдалим для дослідження способів вчинення корисливих вбивств.

ПОСИЛАННЯ НА ДЖЕРЕЛА ПРАВА, ДО ЯКИХ ВІДСИЛАЮТЬ БЛАНКЕТНІ ДИСПОЗИЦІЇ СТАТЕЙ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КК УКРАЇНИ, ПРИ ЗДІЙСНЕННІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

Яремко Галина Зіновіївна

*здобувач кафедри кримінально-правових дисциплін Львівського
державного університету внутрішніх справ*

Практично значущим при здійсненні кримінально-правової кваліфікації діянь, що передбачені бланкетними диспозиціями статей КК України, є питання необхідності (чи недоцільності) посилання на джерела права, до яких відсилають такі диспозиції. Іншими словами – чи є джерела права, до яких відсилають бланкетні диспозиції статей Особливої частини КК України, нормативною підставою кримінально-правової кваліфікації.

У вирішенні даної проблеми науковці практично одноголосні – висловлюються за необхідність у правозастосовних актах посилатись на джерела права, що застосовуються в порядку бланкетності. Відмінності полягають лише тому, що одні вказують на необхідність вказувати на порушені іншогогалузеві джерела права при кваліфікації (Н.Ф. Кузнєцова [1, с. 98], М.І. Ковальов [2, с. 19]); другі відстоюють позицію достатності вказівки на них при обґрунтуванні кваліфікації, тобто у описово-мотивувальній частині відповідного процесуального документа (О.Ф. Бантишев, В.І. Рибачук [3, с. 25], Я.М. Брайнін [4, с. 23], О.О. Дудоров [5, с. 116], В.М. Кудрявцев [6, с. 122], В.А. Мисливий [7, с. 110], Т.І. Слуцька [8, с. 26]); треті просто підкреслюють необхідність вказівки на порушені іншогогалузеві норми, при цьому не деталізують – повинно це бути відображено у формулі кримінально-правової кваліфікації чи в обґрунтуванні самої кваліфікації (Й.І. Горелік [9, с. 47], Г.В. Тимейко [10, с. 189]); тоді як четверті вказують навіть на необхідність приєднання до матеріалів справи таких нормативних актів (А.В. Галахова [11, с. 34]).

Обґрунтованішою видається, все-таки, позиція тих науковців, які вказують на доцільність посилання на джерела права, до яких відсилає бланкетна диспозиція статті кримінального закону, при обґрунтуванні кримінально-правової кваліфікації, тобто в описово-мотивувальній частині відповідного документа (обвинувального висновку, вироку суду тощо), оскільки:

- склад злочину формулюється виключно у КК України, а тому в формулі кваліфікації достатньо вказівки на відповідну статтю, частину чи пункт статті кримінального закону;

- деякі бланкетні диспозиції передбачають доволі значний за обсягом перелік нормативно-правових актів, що застосовуються в порядку бланкетності, що створюватиме громіздкість формули кримінально-правової кваліфікації, поряд з цим інформативність буде зосереджена фактично лише в самому посиланні на відповідну статтю КК;

- забезпечуючи законність і обґрунтованість кваліфікації діяння, необхідно вказати конкретні статті, пункти, абзаци чи інші структурні підрозділи джерела права; орган, що його видав; дату видання; номер, а також вказати, в чому конкретно полягає порушення даного джерела права. Зрозуміло, що така деталізація порушеного нормативного припису об'єктивно може мати місце лише в описово-мотивувальній частині відповідного процесуального документа. Це забезпечить відповідні органи судового розгляду необхідною нормативною інформацією, яка безпосередньо їм може бути і недоступна (зокрема, коли йдеться про порушення місцевих чи локальних нормативно-правових актів).

Виходячи з того, що КК України, на жаль, не містить правил кримінально-правової кваліфікації, в тому числі кваліфікації складів злочинів з бланкетними ознаками, заслуговує на особливу увагу пропозиція В.О. Навроцького щодо необхідності в КК України врегулювати питання кримінально-правової кваліфікації. Зокрема, пропонується ввести статтю, в якій б вказувалося, що “при кримінально-правовій кваліфікації вказується стаття КК, якщо стаття поділена на частини чи пункти – то й відповідні частини чи пункти. В формулюванні звинувачення вказуються всі наявні ознаки злочину. При посиланні на нормативно-правові акти інших галузей права вказуються статті, пункти, параграфи, які передбачають допущене порушення, а в формулюванні звинувачення розкривається його суть” [12, с. 24-25].

Література:

1. Кузнецова Н.Ф. Преступление и преступность / Н.Ф. Кузнецова. – М.: Издательство Академии наук СССР, 1948. – 232 с.
2. Ковалев М.И. Советский уголовный закон: Учебное пособие / М.И. Ковалев. – Свердловск: Свердловский юридический институт им. А.Я. Вышинского, 1956. – 48 с.
3. Бантишев О.Ф. Відповідальність за злочини у сфері службової діяльності: Питання кваліфікації злочинів, передбачених розділом XVII Кримінального кодексу України: Навч. посіб. / О.Ф. Бантишев, В.І. Рибачук. – К.: Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”, 2003. – 116 с.
4. Брайнин Я.М. Уголовный закон и его применение / Я.М. Брайнин. – М.: “Юридическая литература”, 1967. – 240 с.

5. Дудоров О.О. Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: Монографія / О.О. Дудоров. – К.: Юридична практика, 2003. – 924 с.
6. Кудрявцев В.Н. Объективная сторона преступления / В.Н. Кудрявцев. – М.: Государственное издательство юридической литературы, 1960.-244с.
7. Мисливий В.А. Злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту: Монографія / В.А. Мисливий. – Дніпропетровськ: Юрид. акад. МВС, 2004. – 380 с.
8. Слущька Т.І. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені в сфері службової діяльності: Навчальний посібник / Т.І. Слущька. – К.: КНТ, 2007. – 168 с.
9. Горелик И.И. Ответственность за поставление в опасность по советскому уголовному праву / И.И. Горелик. – Минск: Издательство “Высшая школа”, 1964. – 192 с.
10. Тимейко Г.В. Общее учение об объективной стороне преступления / Г.В. Тимейко. – Ростов: Издательство Ростовского университета, 1977. – 216 с.
11. Галахова А.В. Уголовно-правовая характеристика транспортных преступлений: Учебное пособие / А.В. Галахова. – М.: МССШМ МВД СССР, 1990. – 56 с.
12. Навроцький В.О. Теоретичні проблеми кримінально-правової кваліфікації: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня док. юрид. наук: спец. 12.00.08 “Кримінальне право і кримінологія; кримінально виконавче право” / В.О. Навроцький. –Х., 2004. – 36 с.

ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНСЬКИХ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ ЗА КОРДОНОМ

Михайлова Оксана Едуардівна

*ад'юнкт кафедри цивільного та трудового права Луганського
державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*

В сучасних умовах підвищеного рівня міграційної активності надзвичайно гостро постає питання забезпечення прав та інтересів громадян України, які працюють за кордоном. У зв'язку з виникненням складної ситуації на внутрішньому ринку праці та зростанням безробіття спостерігаються постійні виїзди громадян України за кордон з метою працевлаштування. Під час перебування українських трудящих-мігрантів за кордоном нерідко виникають ситуації, небезпечні для їх життя та здоров'я. Найбільша кількість проблем виникає переважно у працівників-мігрантів, які перебувають за кордоном нелегально, у даному випадку держава не здатна на достатньому рівні забезпечити їх права та законні інтереси. Отже, ефективність механізму забезпечення прав українських трудових мігрантів залежить, перш за все, від статусу перебування громадян України за кордоном. Крім цього, як правильно зазначає М. Дей, одним з важливих показників ефективності захисту кожною державою прав своїх громадян за кордоном є здатність швидко реагувати на внутрішні соціальні зміни [1, с.48].

Слід зазначити, що найбільш захищеними серед трудових мігрантів України є ті особи, які постійно або тимчасово перебувають на законних підставах на території іншої країни та мають відповідний дозвіл на працевлаштування. Але, незважаючи на це, навіть серед цієї категорії осіб, виникають випадки порушення їх прав та законних інтересів. Так, наприклад, за даними Н. Карпачової, найбільш поширеним порушенням серед українських трудящих-мігрантів є відмова роботодавців у прийнятті на роботу громадян України з дозволом на постійне проживання, який автоматично дає право на безперешкодне та безстрокове здійснення трудової діяльності [2, с. 60].

Тому й надалі залишається актуальним питання щодо захисту прав та законних інтересів громадян України, які працюють за кордоном. Необхідно погодитись з думкою І. Гнибіденко, який вважає, що нерегульованість практичних питань міжнародної трудової міграції спричиняє соціальну незахищеність українських громадян, які працюють за кордоном; вони зазнають дискримінації з боку іноземних роботодавців щодо платні, умов, охорони праці [3, с. 19].

На сьогодні Україна вже уклала відповідні угоди про працевлаштування та соціальний захист з багатьма країнами світу, які належать до найбільш ефективних механізмів гарантування прав українських трудових мігрантів за кордоном. Але слід звернути увагу на недосконалість механізмів реалізації вище зазначених угод, через це більшість наших громадян не мають змоги скористатися правами, що їм належать. Важливу роль у забезпеченні захисту прав та законних інтересів громадян України, які працюють за кордоном, також відіграють дипломатичні та консульські представництва України. Однак, дуже часто зусилля дипломатичних та консульських представництв виявляються недостатніми, виявляється відсутність реальної можливості захистити порушені права українських трудящих-мігрантів.

Підсумовуючи вищесказане, треба відзначити, що з урахуванням розгляду питання щодо захисту прав та законних інтересів українських трудових мігрантів за кордоном постає необхідність підвищення співпраці з міжнародними організаціями, громадськими організаціями, зокрема у сфері трудової міграції.

Література:

1. Дей М. Реалізація трудових прав працівниками-мігрантами в Україні: деякі проблеми// Право України.-2006.-№8.-с.48-51
2. Карпачова Н. Правовий статус українських трудових мігрантів та стан дотримання їхніх прав і свобод// Юридична Україна.-2003.-№5.-с.60-68
3. Гнибіденко І. Проблеми трудової міграції в Україні та їх вирішення// Економіка України.-К., 2001.-с. 19-22

ЩОДО ФАКТОРІВ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Новіков Денис Олександрович

аспірант юридичного факультету Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди

Для трудового права характерне поєднання загальних норм, що мають загальну сферу дії (єдність) і правових норм, дія яких обмежена певним колом осіб і відносин (диференціація). Диференціація правового регулювання праці окремих категорій працівників знаходить своє відображення у спеціальному законодавстві про працю.

У науці трудового права виділяють об'єктивні та суб'єктивні фактори диференціації. Розмежування факторів диференціації правового регулювання праці відбувається за ознакою необумовленості чи

обумовленості їх особою працівника. Таке розмежування у повній мірі є характерним і для диференціації правового регулювання праці медичних працівників. Врахування цих факторів диференціації у нормативних актах, що регулюють працю медиків обумовлює ефективну реалізацію ними власної трудової функції – надання медичної допомоги пацієнтам.

Об'єктивними факторами диференціації правового регулювання праці медичних працівників є: 1. суспільний фактор – охорона здоров'я має особливе значення в житті й розвитку суспільства, оскільки перед медиками постає завдання охорони найціннішого суспільного капіталу - людини; 2. професійний фактор – специфіка трудової діяльності медиків полягає в тому, що об'єктом їхньої праці є життя й здоров'я людини; 3. фактор впливу особливих умов праці – за походженням своєї роботи медичні працівники у ряді випадків перебувають в умовах, шкідливих для здоров'я (безпосередній контакт із інфекційними хворими та джерелами інфекцій, робота на рентгенівських апаратах, робота з радіоактивними речовинами та джерелами іонізуючих випромінювань і т.п.); 4. психологічний фактор (нервово-емоційний) – трудова діяльність медиків накладає величезну відповідальність за результати праці, вимагає максимальних витрат розумової енергії та пов'язана з великою нервовою перевтомою; 5. регіональний фактор – територіальне розташування закладу охорони здоров'я суттєво впливає як на якість забезпечення медичного працівника необхідними засобами для надання медичної допомоги, так і на вартість життя у певному економічному регіоні.

Суб'єктивними факторами диференціації правового регулювання праці медичних працівників є: 1. фактор кваліфікації медичного працівника – досягнення медичної науки потребують постійного вдосконалення професійних знань, мають формувати внутрішній інтерес працівника до підвищення своєї кваліфікації; 2. науково-педагогічний фактор – врахування сумісництва медичної практики з науковою та викладацькою діяльністю, розробки та впровадження нових засобів діагностики та лікування; 3. гендерний фактор – врахування підвищеного ризику впливу шкідливих умов праці, виходячи з фізіологічних особливостей жіночого організму, які пов'язані з функцією материнства; 4. віковий фактор – стимулювання здійснення трудової діяльності в медичній сфері випускниками інтернатури як підґрунтя до омолодження штатного складу закладів охорони здоров'я.

На теперішній час нормативні акти, що регулюють медичну діяльність, через свою розрізненість та неузгодженість не враховують в повній мірі наведені фактори диференціації правового регулювання праці медичних працівників. Отже: необхідно прийняти нормативно-правовий акт, що відобразив би специфіку трудової діяльності медичних працівників відповідно до визначених об'єктивних та суб'єктивних факторів диференціації та забезпечити належний рівень його реалізації.

ЗМІСТ

Частина I

Теорія та історія держави і права. Історія політичних і правових вчень. Філософія права

<i>Балан Андрій Степанович</i> ВИДИ ДОГОВОРІВ В РИМСЬКОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ.....	3
<i>Грекул-Ковалик Тетяна Анатоліївна</i> ВИДИ ЕФЕКТИВНОСТІ НОРМ ЗАКОНОДАВСТВА.....	8
<i>Довганчук Сергій Миколайович</i> ПРОБЛЕМИ САМОВРЯДУВАННЯ ТРЕТЕЙСЬКОГО СУДДІВСТВА В УКРАЇНІ.....	12
<i>Жаровська Ірина Мирославівна</i> ТРАКТУВАННЯ КАТЕГОРІЇ «ВЛАДА» У ЮРИДИЧНІЙ НАУЦІ.....	14
<i>Кочкодан Ігор Вікторович</i> ЛЮСТРАЦІЯ І ПРАВО НА ПОВАГУ ДО ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ: ДОСВІД ДЕРЖАВ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ.....	17
<i>Мартинюк Олексій Володимирович</i> МЕТА ПОКАРАННЯ ДЛЯ ЖІНКИ, ЩО ВЧИНИЛА ЗЛОЧИН ЗА ЛИТОВСЬКИМ СТАТУТОМ.....	18
<i>Мельниченко Руслан Володимирович</i> РЕЛІГІЙНА ПРАВОСВІДОМІСТЬ – ЯК ОСОБЛИВИЙ СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ.....	22
<i>Торончук Іван Желувич</i> ДЕЯКІ ПИТАННЯ ІСТОРІЇ ТРУДОВОГО СУДУ НА БУКОВИНІ У СКЛАДІ РУМУНІЇ (1933-1940 РР.).....	26
Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Міжнародне право	
<i>Василевич Марина Віталіївна</i> ФІНАНСОВА СКЛАДОВА НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДОВОЇ ВЛАДИ.....	30

<i>Корейба Ігор Вячеславович</i> ПОВНОВАЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ У СФЕРІ ДОСТРОКОВОГО ПРИПИНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ.....	34
<i>Марусяк Олександр Васильович</i> ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ АКТИВНОГО ВИБОРЧОГО ПРАВА В УКРАЇНІ.....	38
<i>Павловська Наталія Володимирівна</i> ПРОЦЕДУРА ІМПІЧМЕНТУ: МЕХАНІЗМ ЗАСТОСУВАННЯ.....	41
<i>Павишук Катерина Олександрівна</i> ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО, ДЕРЖАВНОГО ТА ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ.....	43
<i>Фелді Олексій Вікторович</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОТВОРЧОСТІ У КОНТЕКСТІ СУДОВО-ПРАВОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: ПОГЛЯД В МИНУЛЕ ТА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ.....	45
Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право. Митне та податкове право. Муніципальне право	
<i>Борсук Наталія Яківна</i> ПРОБЛЕМИ ПРИТЯГНЕННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ.....	51
<i>Гречанюк Сергій Костянтинівич</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ТА УСТАНОВ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО–ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НЕУРЯДОВИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ.....	54
<i>Довгополик Анна Анатоліївна</i> ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ „КРЕДИТНА СПІЛКА”.....	55
<i>Дьомін Ігор Анатолійович</i> МЕТОДИ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ПРАЦІВНИКАМИ МІЛІЦІЇ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ.....	59
<i>Єщук Ольга Михайлівна</i> МІЖНАРОДНІ ЗАСАДИ ОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	61

<i>Коляда Оксана Петрівна</i> ПРИВАТНИЙ НОТАРІУС – СЛУЖБОВА ОСОБА.....	63
<i>Мазур Анатолій Васильович</i> «ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ З ПИТАНЬ МИТНОЇ СПРАВИ»: СУВОРА АБО КОНТЕКСТУАЛЬНА НЕЯВНА ДЕФІНІЦІЯ?.....	65
<i>Підвальна Мирослава Зіновіївна</i> ЩОДО РОЗУМІННЯ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ЯК ПРИНЦИПУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ.....	67
<i>Рибакова Марія Володимирівна</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРИ ПОРУШЕННІ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ.....	69
<i>Риженко Ірина Миколаївна</i> АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДІЛЬНИЧНИХ ІНСПЕКТОРІВ МІЛІЦІЇ МВС УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	72
<i>Черниш Інна Анатоліївна</i> ЗОВНІШНІ ЕЛЕМЕНТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ.....	74
<i>Шарий Юрій Анатолійович</i> ПРАВОВА ОСНОВА ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ БОРОТЬБИ З ЕКОНОМІЧНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ.....	75
<i>Юркова Євгенія Валеріївна</i> ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ОБ'ЄКТІВ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ.....	80
<i>Юшкевич Олена Геннадіївна</i> СТРУКТУРА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ.....	82

Частина II

**Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право.
Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне право. Міжнародне
приватне право**

<i>Апанасюк Микола Петрович</i> ДОГОВІР РЕНТИ ТА ЙОГО ОЗНАКИ.....	3
---	---

<i>Зеліско Алла Володимирівна</i> НАУКОВІ ПАРКИ ЯК ВИД ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ПРИВАТНОГО ПРАВА.....	6
<i>Іванченко Оксана Павлівна</i> ДО ПИТАННЯ ПРО КОНЦЕПЦІЮ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДГОТОВКИ СПРАВИ ДО СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.....	8
<i>Маслов Артем Миколайович</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАПОВІТУ ПОДРУЖЖЯ В СПАДКОВОМУ ПРАВІ.....	12
<i>Назаренко Олена Олександрівна</i> МАТЕРІАЛЬНО-ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН ЗА УЧАСТЮ АДВОКАТА.....	15
<i>Нікітін Артем Олегович</i> ХАРАКТЕРИСТИКА ВОЛОДІННЯ ЯК РЕЧОВОГО ПРАВА НА ЧУЖЕ МАЙНО ЗА ЧИННИМ ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ НІМЕЧЧИНИ.....	17
<i>Свіжа Ольга Олегівна</i> ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ДИТЯЧОГО БУДИНКУ СІМЕЙНОГО ТИПУ.....	19
<i>Стахеєва Ганна Олександрівна</i> ОСНОВНІ НЕДОЛІКИ МЕХАНІЗМУ КОНТРОЛЮ ЗА КОНЦЕНТРАЦІЯМИ ЗГІДНО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В СВІТЛІ АНТИМОНОПОЛЬНОГО ПРАВА ЄС.....	22
<i>Стахеєва-Боговик Ольга Олександрівна</i> ВИЗНАЧЕННЯ ЦЕНТРУ ОСНОВНИХ ІНТЕРЕСІВ БОРЖНИКА (СОМІ) У СПРАВАХ ПРО ТРАНСКОРДОННУ НЕСПРОМОЖНІСТЬ.....	24
<i>Тимченко Геннадій Петрович</i> ПРИНЦИП ЗАКОННОСТІ В ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.....	26
Господарське право. Господарське процесуальне право	
<i>Батрин Станіслав Віталійович</i> ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ВІДНОСИН МІЖ ЗАСНОВНИКАМИ ТА ДЕРЖАВНИМ РЕЄСТРАТОРОМ У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ КОРПОРАЦІЇ.....	31
<i>Годулян Наталія Сергіївна</i> СПІВВІДНОШЕННЯ ОПЕРАТИВНО- ГОСПОДАРСЬКИХ САНКЦІЙ ТА ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	32

<i>Олейников Олег Валентинович</i> РУКОВОДЯЩИЕ КАТАЛОГИ КАК СРЕДСТВО ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В КИТАЕ.....	35
<i>Олефір Андрій Олександрович</i> ДО ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ БУКМЕКЕРСЬКИХ КОНТОР В УКРАЇНІ.....	39
<i>Петренко Юлія Володимирівна</i> ОСНОВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ВИДАЧІ ЛІЦЕНЗІЇ НА ЗДІЙСНЕННЯ ПЕВНОГО ВИДУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	42
<i>Рабенко Сергій Львович</i> ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ШЛЯХОМ ОСПОРЮВАННЯ АРБИТРАЖНИХ РІШЕНЬ.....	46
<i>Стусенко Максим Леонідович</i> ЩОДО КОМПЕТЕНЦІЇ ТРЕТЕЙСЬКИХ СУДІВ В УКРАЇНІ.....	49

Фінансове право. Банківське право

<i>Волкова Наталія Володимирівна</i> ПРО ПІДВИЩЕННЯ ПРОЖИТКОВОГО МІНІМУМУ ТА ЗАКОНОДАВЧУ ТЕХНІКУ.....	52
<i>Ступак Андрій Сергійович</i> ВСТУПНИЙ БАНКІВСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ЗАСІБ ПОПЕРЕДЖЕННЯ НЕСТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ.....	53

Екологічне право. Земельне право. Аграрне право

<i>Антонюк Уляна Василівна</i> ПОНЯТТЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У ПРОЦЕСІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ.....	57
--	----

Право інтелектуальної власності та його захист. Інформаційне право

<i>Різник Юрій Сергійович</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В УКРАЇНІ.....	60
<i>Селезньова Ольга Миколаївна</i> ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО: АСПЕКТ ГАЛУЗЕВОЇ ПРИНАЛЕЖНОСТІ.....	64

Частина III

Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право. Криміналістика. Криминологія. Кримінально-виконавче право

<i>Безуглий Леонід Анатолійович</i> ПЕРЕВАГИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА НА КОМП'ЮТЕРНІ ПРОГРАМИ І БАЗИ ДАНИХ.....	3
<i>Безуглий Леонід Анатолійович</i> ПРОБЛЕМИ ЕКСПЕРТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИ ЗЛОЧИННОМУ ПОРУШЕННІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА НА КОМП'ЮТЕРНІ ПРОГРАМИ І БАЗИ ДАНИХ.....	4
<i>Богачук Василь Степанович</i> ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ ПІДРОБЛЕННЮ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ.....	6
<i>Богачук Василь Степанович, Мацішин В'ячеслав Станіславович</i> АНАЛІЗ ПОШИРЕННЯ ФАЛЬШИВОМОНЕТНИЦТВА В УКРАЇНІ В ПЕРІОД ВВЕДЕННЯ В ОБІГ УКРАЇНСЬКОЇ ГРИВНІ (1995-1997 РОКИ).....	7
<i>Герасимов Роман Разяпович</i> ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ МОДЕЛЮВАННЯ ЗЛОЧИНЦЯ ПРИ РОЗКРИТТІ І РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ.....	12
<i>Дубець Оксана Степанівна</i> ОСОБЛИВОСТІ СЛІДЧОГО ОГЛЯДУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ПІДРОБЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ, ПЕЧАТОК, ШТАМПІВ, БЛАНКІВ ТА ЇХ ЗБУТУ.....	15
<i>Загурський Олександр Богданович</i> СПРОЩЕНИЙ ПОРЯДОК СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ.....	16
<i>Ігнат'єва Анастасія Ігорівна</i> СПІВУЧАСТЬ У ЗЛОЧИНАХ, ВЧИНЕНИХ ЗА ПОПЕРЕДНЬОЮ ЗМОВОЮ.....	19
<i>Карабанов Дмитро Олександрович</i> ТАКТИЧНА ОПЕРАЦІЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ АВТОТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ.....	22

<i>Карabanов Дмитро Олександрович</i> ЕТАПИ ПРОВЕДЕННЯ ТАКТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ АВТОТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ.....	24
<i>Кожакарь Іван Юрійович</i> КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД В ХОДІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИЙОМІВ ДАКТИЛОСКОПЮВАННЯ НЕВПІЗНАНИХ ТРУПІВ.....	25
<i>Комарницька Оксана Богданівна</i> ЗБИРАННЯ ТА НАДАННЯ ДОКАЗІВ ЧИ ІНФОРМАЦІЇ У СПРАВАХ ПРИВАТНОГО ОБВИНУВАЧЕННЯ.....	27
<i>Кузнецов Віталій Володимирович</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ШКОДИ В ОКРЕМИХ ПОСТАНОВАХ ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ.....	29
<i>Любчик Віктор Борисович</i> СКЛАДОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИННИХ ПОСЯГАНЬ НА ВАНТАЖІ В МОРСЬКИХ ПОРТАХ.....	31
<i>Назаренко Дмитрій Александрович</i> К ВОПРОСУ КАРИ КАК ПРИЗНАКА НАКАЗАННЯ.....	34
<i>Прокоп'юк Олег Іванович</i> ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРИ ЗЛОЧИННИХ ПОРУШЕННЯХ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА СУМІЖНИХ ПРАВ.....	36
<i>Репешко Павло Іванович</i> ДОСЛІДЖЕННЯ ВИСНОВКУ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПРИ РОЗГЛЯДІ КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ.....	38
<i>Русанова Олеся Геннадіївна</i> ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ТА ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ МІЛІЦІЇ ЯК ОРГАНУ ДІЗНАННЯ.....	41
<i>Сапельнікова Юлія Олександрівна</i> ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ.....	44
<i>Старушкевич Анатолій Володимирович</i> ПРЕДМЕТ БЕЗПОСЕРЕДНЬОГО ЗАМАХУ ЯК СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТЕРОРИСТИЧНОГО АКТУ.....	47

<i>Старушкевич Анатолій Володимирович, Літвін Валерій Валерійович</i> СЛІДОВА КАРТИНА ЯК СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТЕРОРИСТИЧНОГО АКТУ.....	53
<i>Толокольніков Станіслав Валерійович</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ.....	60
<i>Третьяк Катерина Володимирівна</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КАРНОГО РОЗШУКУ ЩОДО ПЕРСОНІФІКАЦІЇ НЕВПІЗНАНИХ ТРУПІВ.....	62
<i>Узунова Оксана Василівна, Соснін Станіслав Петрович</i> ДО ПИТАННЯ ПРО МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ В ГАЛУЗІ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА.....	64
<i>Чорний Андрій Михайлович</i> СПОСІБ ЗЛОЧИНУ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОРИСЛИВИХ УБИВСТВ.....	67
<i>Яремко Галина Зіновіївна</i> ПОСИЛАННЯ НА ДЖЕРЕЛА ПРАВА, ДО ЯКИХ ВІДСИЛАЮТЬ БЛАНКЕТНІ ДИСПОЗИЦІЇ СТАТЕЙ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КК УКРАЇНИ, ПРИ ЗДІЙСНЕННІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ.....	69

Трудове право та право соціального забезпечення

<i>Михайлова Оксана Едуардівна</i> ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНСЬКИХ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ ЗА КОРДОНОМ.....	72
<i>Новіков Денис Олександрович</i> ЩОДО ФАКТОРІВ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....	73

Підписано до друку 18.02.2010
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 100 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 097 299 38 99, 063 300 86 72
E-mail: tooums@ukr.net

